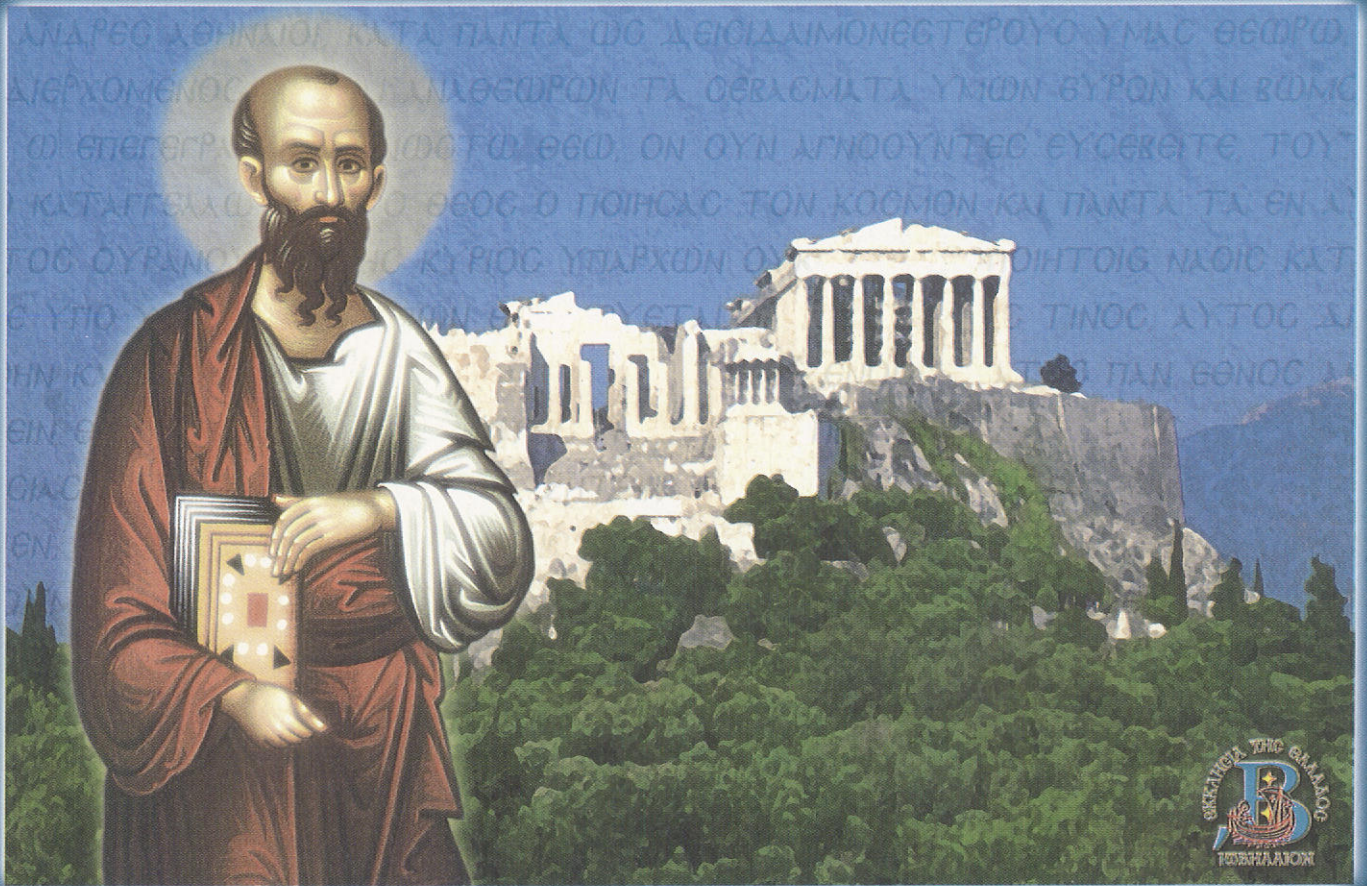

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΙΕΡΕΙΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΕΤΟΣ ΜΘ' • ΤΕΥΧΟΣ 6 • ΙΟΥΝΙΟΣ 2000

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η ΑΝΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΟΣ ΣΤΙΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ

Παναγιώτη Ι. Κανελλόπουλου

σελ. 3-6

Η ΤΙΜΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΣΤΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Άρχιμανδρίτου Γεωργίου Χ. Χρυσοστόμου

σελ. 7-9

Η ΑΝΑΚΗΡΥΞΗ ΤΟΥ ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΟΥ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Άρχιεπισκόπου Αθηνών Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου

σελ. 10

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΙΜΗΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΛΥΔΙΑΣ

Ευάγγελου Δ. Θεοδώρου

σελ. 11-14

Η ΜΕΤΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΣΤΟΥΣ ΑΣΘΕΝΕΙΣ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΚΙΝΔΥΝΟ ΘΑΝΑΤΟΥ

Πρωτοπρεσβυτέρου Δημητρίου Β. Τζέρπου

σελ. 15-18

Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΑΣΠΑΣΜΟΥ

Ευσταθίου Γιαννή

σελ. 19-20

Η ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΔΙΣΕΚΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

Στάττου Θεοδοσίου και Μάνου Δανέζη

σελ. 21-23

Η ΑΣΚΗΣΗ

Παύλου Ευδοκίμου

σελ. 23

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Καθηγητού Ιωάννου Φουντούλη

σελ. 24-25

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΓΕΡΟΝΤΙΚΟ

σελ. 25

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Άρχιμανδρίτου Χρυσοστόμου Τριανταφύλλου

σελ. 26

Ο ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΤΙΤΟΥ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΓΟΡΤΥΝΑ

Λίτσας Ι. Χατζηφώτη

σελ. 27

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

σελ. 28

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Μανώλη Μελινοῦ

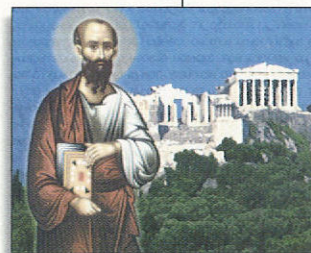
σελ. 29

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΑ

σελ. 30-31

ΕΞΟΦΥΛΛΟ

Ο Άπόστολος Παῦλος
στην Ἀθήνα

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Μηνιαίο περιοδικό για τους ιερείς

Ιωάννου Γενναδίου 14, 115 21 ΑΘΗΝΑ

Τηλ.: 72.18.308, Fax: 72.18.336

Διεύθυνση Διαδικτύου της Ἐκκλησίας

<http://www.ecclesia.gr>

Ηλεκτρονική διεύθυνση:

e-mail: iera-synodos@ath.fortnet.gr

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ

του Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος
κ.κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Ἰπὸ τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων
τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καὶ Μορφωτικῆς
Ἰπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

Ἀρχιμ. Ἀγαθάγγελος Χαραμαντίδης

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ

Ευάγγελος Δ. Θεοδώρου
Ὁμότ. Καθηγητῆς Παν/μίου Ἀθηνῶν
Τακτικὸ μέλος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἀκαδημίας
τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ἀρχιμ. Μακάριος Φιλοθέου,
Ἀρχιμ. Ἀθιναγόρας Δικαίανος,
Πρωτοπρ. Δημήτριος Τζέρπος,
Πρωτοπρ. Ἀδαμάντιος Αὐγουστίδης
Πρωτοπρ. Ματθαῖος Χάλαρης,
Ἀλέξανδρος Μ. Σταυρόπουλος,
Γεώργιος Φίλιας

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ

Ευάγγελος Π. Λέκκος

ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

Ἀριστομένης Μαρσάγγας, Διδάκτωρ Παν/μίου

ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Χρήστος Καραγιάννης, Μ.Θ.

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ - ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΙ
ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΒΕΕ

Ἀσκληπιοῦ 80, 114 71 Ἀθήνα

Τηλ. 36.24.728, 36.01.605 - Fax: 36.01.679

web site: www.papanikolaou.gr

Ἡ ἀναγραφὴ τοῦ θρησκευήματος στὶς ταυτότητες*

Τοῦ Παναγιώτη Ἰ. Κανελλόπουλου

Καθηγητοῦ τοῦ Δικαίου τῆς ΕΕ, στὴν ἔδρα Jean Monnet, τοῦ Πανεπιστημίου Πειραιῶς

Τὸ ὅλον θέμα τῆς ἀναγραφῆς ἢ μὴ τοῦ θρησκευήματος στὶς ἀστυνομικὲς ταυτότητες ἄρχισε μετὰ τὴν ἔκδοση τῆς ἀπὸ 15.5.2000 ὑπ' ἀριθμὸν 910/17 συστάσεως τῆς Ἀρχῆς Προστασίας Δεδομένων προσωπικοῦ χαρακτήρα. Στὴ σύσταση αὐτὴ ἡ Ἀρχὴ ἀπευθύνεται στὸν Ὑπουργὸ Δημόσιας Τάξης καὶ τὸν καλεῖ νὰ προβεῖ στὶς ἀναγκαῖες ἐνέργειες, ὥστε κατὰ τὴν ἔκδοση νέων ταυτοτήτων οἱ ἀρμόδιοι νὰ μὴν συλλέγουν (νὰ μὴν ἐρωτοῦν, οὔτε νὰ ἀναγράφουν) καὶ νὰ μὴν ἐπεξεργάζονται προσωπικὰ στοιχεῖα, ὅπως τὸ θρήσκευμα, τὸ δακτυλικὸ ἀποτύπωμα κλπ. Ἡ πράξη αὐτὴ ἐκδόθηκε μὲ βάση, κατὰ κύριο λόγο, τὶς διατάξεις τοῦ Ἑλληνικοῦ Συντάγματος, τοῦ νόμου 2472/97, τῆς ὑπ' ἀριθμὸν 95/46 ὁδηγίας τῆς ΕΕ καὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς σύμβασης γιὰ τὴν προστασία τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν θεμελιωδῶν ἐλευθεριῶν.

Ὁ νόμος 2472/97 περὶ προστασίας τοῦ ἀτόμου ἀπὸ τὴν ἐπεξεργασία δεδομένων προσωπικοῦ χαρακτήρα ψηφίστηκε ἀπὸ τὴ Βουλὴ τὸ 1997 καὶ κατὰ κύριο λόγο μεταφέρει στὴν ἑλληνικὴ ἔννομη τάξη τοὺς σκοποὺς καὶ τὰ ἀποτελέσματα, πού εἶχε θέσει ἡ κοινοτικὴ ὁδηγία ὑπ' ἀριθμὸν 46 τοῦ 1995 τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου καὶ τοῦ Συμβουλίου. Ἡ

ὁδηγία αὐτὴ θεσπίστηκε ἀπὸ τὰ κοινοτικὰ ὄργανα γιὰ νὰ προστατεύσει «τὰ φυσικὰ πρόσωπα ἔναντι τῆς ἐπεξεργασίας δεδομένων προσωπικοῦ χαρακτήρα καὶ γιὰ τὴν ἐλεύθερη κυκλοφορία αὐτῶν».

Κατὰ τὴν κοινοτικὴ ὁδηγία, ὅπως καὶ τὸν ἑλληνικὸ νόμο 2472/97, ἡ ἐπεξεργασία (δηλαδὴ ἡ συλλογὴ, ἡ χρῆση, ἡ ἀνακοίνωση, ἡ διάδοση κλπ.) τῶν «δεδομένων προσωπικοῦ χαρακτήρα» (δηλαδὴ κάθε πληροφορίας πού ἀναφέρεται σὲ φυσικὸ πρόσωπο) μπορεῖ «νὰ γίνεται μόνον, ἐὰν τὸ πρόσωπο στὸ ὁποῖο ἀναφέρονται τὰ δεδομένα ἔχει δώσει τὴ ρητὴ συγκατάθεσή του» (βλ. ἄρθρο 7 § 1, περ. α', τῆς ὁδηγίας, ἄρθρο 5 § 1 τοῦ νόμου 2472/97). Στὴ συνέχεια, ἀμφότερα τὰ ἄρθρα ἀναφέρουν περιπτώσεις, στὶς ὁποῖες ἐπιτρέπεται ἡ ἐπεξεργασία τῶν δεδομένων χωρὶς τὴ συγκατάθεση τοῦ προσώπου.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ θρήσκευμα, ἡ κοινοτικὴ ὁδηγία τὸ περιλαμβάνει σὲ ἰδιαίτερη κατηγορία δεδομένων, ὑπὸ τὴν ὀνομασία «εἰδικὴ κατηγορία δεδομένων», καὶ στὸ ἄρθρο 8 §§ 1 καὶ 2 ὁρίζει ὅτι ἡ ἀπαγόρευση ἐπεξεργασίας τῶν δεδομένων αὐτῶν «δὲν ἰσχύει, ἐφόσον τὸ πρόσωπο ἔχει δώσει ρητὰ τὴ συγκατάθεσή του». Μάλιστα, ὁ κοινοτικὸς νομοθέτης εἶχε δώσει τὴν εὐχέρεια στὸν ἐθνικὸ νομοθέτη νὰ ὁρίζει ὅτι ἡ συγκατάθεση τοῦ προσώπου δὲν αἶρει τὴν ἀπαγόρευση ἐπεξεργασίας. Ὁ Ἕλληνας ὁμως νομοθέτης δὲν ἔκανε χρῆση αὐτῆς

* Εἰσήγηση τοῦ κ. Παν. Ἰ. Κανελλόπουλου κατὰ τὴν ἐκδήλωση πού ὁργάνωσε ἡ Ἰ. Μητρόπολη Πειραιῶς στὶς 25 Μαΐου 2000, στὸ πνευματικὸ κέντρο τοῦ Ἱ.Ν. Ἀγίου Νικολάου Πειραιῶς.

της ευχέρειας, αφού στο άρθρο 7 § 2 περ. α' ορίζει ότι επιτρέπεται ή επεξεργασία των ευαίσθητων, όπως ονομάζει την ειδική κατηγορία δεδομένων, όταν συντρέχουν μια ή περισσότερες προϋποθέσεις, μεταξύ των οποίων είναι και η συγκατάθεση του προσώπου. Το γεγονός ότι η Βουλή των Ελλήνων, όταν ψήφισε τον νόμο αυτό, δεν έκανε χρήση αυτής της ευχέρειας, έχει ιδιαίτερη σημασία, την οποία δεν μπορούμε να παραβλέψουμε.

Με βάση τα ανωτέρω, το συμπέρασμά μου είναι ότι τόσο ο κοινοτικός όσο και ο ελληνος νομοθέτης επιτρέπουν την επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων, όπως το θρήσκευμα, υπό τον όρο ότι υπάρχει ή ρητή συγκατάθεση του προσώπου.

Θα μπορούσαν να προβληθούν και άλλα επιχειρήματα επ' αυτού, όπως ότι η κοινοτική οδηγία, και συνακόλουθα η απαγόρευση του άρθρου 8, δεν αφορά το θέμα της αστυνομικής ταυτότητας, αφού η οδηγία έχει εκδοθεί για την προστασία των δεδομένων στο πλαίσιο της κοινής αγοράς, γι' αυτό και έχει ως νομική βάση το άρθρο 100Α της Συνθήκης, που αναφέρεται μόνο στην κοινή αγορά (βλ. §§ 13 και 21 του προοιμίου της οδηγίας· πρβλ. επίσης § 36 του προοιμίου που επιτρέπει την επεξεργασία δεδομένων πολιτικών φρονημάτων για λόγους μείζονος δημοσίου συμφέροντος).

Επίσης, θα μπορούσε να προβληθεί το επιχείρημα ότι οι διατάξεις της οδηγίας περί προστασίας δεν εφαρμόζονται σε κάθε επεξεργασία δεδομένων, εφόσον οι δραστη-

ριότητες του υπευθύνου της επεξεργασίας (έν προκειμένω ή δημόσια αρχή· βλ. ορισμούς άρθρου 2 περ. δ') δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου, όπως είναι οι περιπτώσεις της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) και σε δραστηριότητες του κράτους σε τομείς του ποινικού δικαίου (βλ. άρθρο 3 § 2 περ. α' της οδηγίας, καθώς και §§ 12, 13 και 21 του προοιμίου αυτής).

Προβάλλεται εκ μέρους της Αρχής Προστασίας το επιχείρημα ότι η όλη νομοθεσία διέπεται από την «αρχή του σκοπού της επεξεργασίας» και την «αρχή της αναγκαιότητας και προσφορότητας των δεδομένων σε σχέση πάντα με το σκοπό επεξεργασίας», που καθιερώνονται από τα άρθρα 6 § 1, περ. γ' της οδηγίας και 4 § 1 περ. β' του νόμου 2472/97. Με άλλα λόγια, υποστηρίζει η Αρχή, ότι και όπου επιτρέπεται ή επεξεργασία των δεδομένων, αυτό πρέπει να γίνεται με φειδώ και

μόνο εάν και στο βαθμό που είναι αναγκαίο και απαραίτητο, εν όψει του επιδιωκόμενου σκοπού. Αφού για την αναγνώριση του προσώπου, σύμφωνα με την Αρχή Προστασίας Δεδομένων, δεν απαιτείται το θρήσκευμα, δεν έχουμε δικαίωμα να το αποκαλύψουμε, έστω και αν συμφωνεί το υποκείμενο.

Προσωπικά δεν συμφωνώ με το επιχείρημα αυτό. Η άποψή μου είναι ότι οι ανωτέρω αρχές εφαρμόζονται μόνο στις περιπτώσεις β' έως ζ' του άρθρου 7 § 2 του Ν. 2471/97, στις οποίες επιτρέπεται ή επεξεργασία των δεδομένων χωρίς τη συγκατάθεση

«Η Πολιτεία, συχνά, επιβάλλει στους ανθρώπους μια συγκεκριμένη θεώρηση των πραγμάτων, που αυτή θεωρεί χρήσιμη και ωφέλιμη για τους πολίτες.

«Η Εκκλησία, όμως, επιθυμεί ελεύθερα να στρέψει την καρδιά και το βλέμμα των ανθρώπων όχι μόνο στα πράγματα, αλλά και στις ανταύγειες τους· σ' αυτό το φως που καταλύει τα πράγματα και φανερώνει το ουσιώδες εκχύλισμά τους».

του υποκειμένου, δηλαδή του άτομου, και όχι στην περίπτωση που υπάρχει συγκατάθεση του υποκειμένου, για τον πρόσθετο λόγο ότι η κοινοτική νομοθεσία θεσπίστηκε για να προστατεύσει τα προσωπικά δεδομένα των φυσικών προσώπων από επεξεργασία που δεν μπορούν να ελέγξουν, που γίνεται χωρίς τη συγκατάθεσή τους, χωρίς τη θέλησή τους. Όταν το πρόσωπο επιθυμεί, μπορεί να αποκαλύψει όλα τα προσωπικά του δεδομένα με όποιονδήποτε τρόπο. Στην αντίθετη περίπτωση, το άτομο θα έτιθετο σε ένα ιδιόρρυθμο καθεστώς επιτροπείας ή κηδεμονίας και θα έπρεπε σε περίπτωση «αυτοαποκάλυψης» των ευαίσθητων δεδομένων του να υφίσταται τις συνέπειες του νόμου.

Το γενικό συμπέρασμά μου είναι ότι η νομοθεσία της ΕΕ δεν απαγορεύει την προαιρετική αναγραφή του θρησκευόμενου στις ταυτότητες, εφ' όσον υπάρχει ή ρητή συγκατάθεση του προσώπου. Συνεπώς, η μη αναγραφή αποτελεί απόφαση εθνική και όχι κοινοτική.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να προσθέσω ότι η ΕΕ δεν διάκειται αρνητικώς προς την θρησκεία των Ελλήνων, την Ορθοδοξία. Αρκεί να υπενθυμίσω ότι το άρθρο 6 § 3 της Συνθήκης της ΕΕ ορίζει ότι «*Η Ένωση σέβεται την εθνική ταυτότητα των κρατών μελών της*». Νομίζω ότι θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι στοιχείο της εθνικής ταυτότητας των Ελλήνων είναι και η ορθόδοξη χριστιανική πίστη μας.

Επίσης, στο προοίμιο της συνθήκης της

ΕΕ § 5, αναφέρεται ότι οι αρχηγοί των κρατών μελών υπέγραψαν τη συνθήκη της ΕΕ «*...επιθυμώντας βαθύτερες σχέσεις αλληλεγγύης μεταξύ των λαών τους και ταυτόχρονα σεβόμενοι την ιστορία, τον πολιτισμό και τις παραδόσεις τους*».

Υπάρχει, όμως, και ένα πρόσθετο ερώτημα: Μήπως η αναγραφή του θρησκευόμενου αντίκειται σε άλλες διατάξεις του ελληνικού δικαίου, ειδικότερα του Συντάγματος ή των διεθνών συνθηκών που έχει υπογράψει η χώρα μας;

Το Έλληνικό Σύνταγμα στο άρθρο 3 ορίζει

ότι «*Επικρατούσα θρησκεία στην Ελλάδα είναι η θρησκεία της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας του Χριστού*».

Στο άρθρο 13 το Σύνταγμα ορίζει ότι «*ή ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης είναι απαραβίαστη. Η απόλαυση των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων δεν εξαρτάται από τις θρησκευτικές πεποιθήσεις καθενός*».

Επίσης, η σύμβαση της Ρώμης της 4ης Νοεμβρίου 1950 για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών ορίζει ότι «*ή χρήση των αναγνωριζόμενων εν τη παρούση συμβάσει δικαιωμάτων και ελευθεριών δέον να εξασφαλισθεί άσχετως διακρίσεως φύλου, φυλής, χρώματος, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων...*».

Από τις ανωτέρω διατάξεις προκύπτουν δύο θέματα:

- το πρώτον είναι ότι απαγορεύεται τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο τομέα

ή διακριτική μεταχείριση τῶν πολιτῶν με βάση τὸ θρήσκευμά τους. Ἡ ἀρχὴ αὐτὴ εἶναι ἀπόλυτα σωστὴ καὶ ἀπόλυτα σεβαστὴ ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸ κράτος καὶ τοὺς Ἕλληνες πολῖτες. Ἄλλωστε ἀποτελεῖ καὶ γενικὴ ἀρχὴ τοῦ δικαίου τῆς ΕΕ, πὺν σὲ περίπτωση παραβάσεώς της ἐπισύρει σοβαρὲς νομικὲς συνέπειες ἐντὸς τῆς κοινοτικῆς ἔννομης τάξης. Τὰ τελευταῖα 25 τουλάχιστον χρόνια δὲν ἔχει κατηγορηθεῖ ἡ Ἑλλάδα γιὰ παραβίαση τῆς ἀρχῆς αὐτῆς σὲ σχέση μετὰ τὸ θρήσκευμα ἑλλήνα πολίτη, μὴ ὀρθοδόξου, καὶ δὲν νομίζω ὅτι τὸ ἑλληνικὸ κράτος καὶ ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία ἔχει δείξει τάσεις «ρατσιστικὲς» κατὰ τῶν μὴ ὀρθοδόξων.

• τὸ δεύτερο εἶναι ὅτι, ἐρωτώντας τὸν πολίτη ἂν ἐπιθυμεῖ νὰ ἀναγραφεῖ τὸ θρήσκευμά του στὴν ταυτότητα, εἴτε συναινέσει στὴν ἀναγραφὴ εἴτε ὄχι, παραβιάζεται ἡ ἀρχὴ τῆς ἐλευθερίας τῆς θρησκευτικῆς συνείδησης τοῦ ἀρθροῦ 13 τοῦ Συντάγματος. Νομίζω ὅτι ἡ «παραβίαση» αὐτὴ συμβαίνει ἔτσι καὶ ἀλλιῶς, ἀφοῦ σὲ μεγάλο βαθμὸ τὸ θρήσκευμα τοῦ ἀτόμου προκύπτει ἐμμέσως ἀπὸ τὸ ὄνομά του ἢ τὸ ἐπώνυμό του. Ὅποιοσδήποτε ἐξακριβώνει τὰ στοιχεῖα ταυτότητας ἑνὸς ἀτόμου γνωρίζει σὺν περισσότερες περιπτώσεις τὸ θρήσκευμα τοῦ πολίτη πὺν λέγεται Βασίλειος, Ἀχμέτ, Μωῦσης ἢ Τζὸν Σμίθ κλπ.). Ἐξ ἄλλου, τὸ Σύνταγμά μας, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ἀρθρο 13, περιέχει καὶ τὸ ἀρθρο 3, πὺν ὀρίζει ὅτι Ἐπικρατοῦσα θρησκεία στὴν Ἑλλάδα εἶναι ἡ θρησκεία τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Τέλος, εἶναι γνωστὸ ὅτι μετὰ τὴ βοήθεια τῆς σύγχρονης τεχνολογίας καὶ τῆς πληροφορικῆς, καὶ ἂν δὲν ἀναγράφεται τὸ θρήσκευμα σὺν ταυτότητες, σὺν κομπιούτερ τῆς Ἀστυνομίας θὰ ὑπάρχουν οἱ πληροφορίες αὐτές, καὶ ἄλλες πολλές, μέχρι καὶ ὁ γενετικὸς μας κώδικας, γεγονός πὺν θὰ

ἐπιτρέπει σὺν δημόσια ἀρχὴ, ἂν τὸ ἐπιθυμεῖ, νὰ παραβιάσει τὴν ἀρχὴ τῆς μὴ διακρίσεως. Συνεπῶς, τὰ ἀνωτέρω ἐπιχειρήματα δὲν φαίνεται νὰ εἶναι πειστικά.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀπόφαση τῆς Ἀρχῆς Προστασίας, ὁ κοινοτικὸς καὶ ὁ ἑλληνικὸς νόμος πὺν προστασίας τῶν δεδομένων τοῦ ἀτόμου ἰδρύει τὴν Ἀρχὴ αὐτὴ, μετὰ ἀποστολὴ νὰ ἐπιβλέπει τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου. Στὸ πλαίσιο τῶν ἀρμοδιοτήτων της δύναται νὰ ἐκδίδει συστάσεις, γνωμοδοτήσεις καὶ κανονιστικὲς φύσεως πράξεις. Ἡ συγκεκριμένη πράξη εἶναι σύσταση. Ἄν κριθεῖ ὅτι ἔχει δεσμευτικὸ χαρακτῆρα, τότε ὅποσδήποτε ὑπόκειται σὺν ἔλεγχο τῶν διοικητικῶν δικαστηρίων, κατ' ἐπιταγὴν τῆς ὀδηγίας καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ νόμου. Ἄν σὺν διάρκειά της δίκης ἐνώπιον τοῦ ἐθνικοῦ δικαστηρίου προκύψει θέμα ἐρμηνείας τῶν διατάξεων τῆς κοινοτικῆς ὀδηγίας, τότε ὑπὸ τοὺς ὅρους τοῦ ἀρθροῦ 234 τῆς Συνθήκης ΕΚ, τὸ ἐθνικὸ δικαστήριον, τὸ ΣτΕ ἐν προκειμένῳ, ὑποχρεοῦται νὰ ἀπευθύνει προδικαστικὸ ἐρώτημα σὺν Δικαστήριον τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων (ΔΕΚ) καὶ νὰ ζητήσει τὴν ἐκδοσὴ προδικαστικῆς ἀπόφασης ἐπὶ τῆς ἐρμηνείας τῆς συγκεκριμένης διατάξεως. Καὶ ἡ ἀπόφαση αὐτὴ εἶναι δεσμευτικὴ γιὰ τὸ ἐθνικὸ δικαστήριον.

Ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ ἡ Ὀρθοδοξία ἔχουν κοινὴ πορεία αἰῶνων. Ἡ ὀρθόδοξη πίστη μας ἀποτελεῖ στοιχεῖο τῆς ἐθνικῆς μας ταυτότητας. Νομίζω ὅτι τὸ ζήτημα πὺν ἔχει προκύψει δὲν ὑπῆρχε λόγος νὰ δημιουργηθεῖ. Στὴν παροῦσα φάση, ἡ προαιρετικὴ ἀναγραφὴ τοῦ θρησκεύματος ἀποτελεῖ μιὰ ἰκανοποιητικὴ, καὶ σὲ κάθε περίπτωση νομικῶς ἀφορη, λύση πρὸς κάθε κατεύθυνση. Δὲν ὑπάρχει λόγος, ἡ συντριπτικὴ πλειοψηφία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ νὰ ἔχει τὸ αἶσθημα πικρίας καὶ περιφρόνησης ἀπὸ τὸ ἐπίσημο κράτος ἢ νὰ ἀποδίδει τὺς ἀποφάσεις αὐτές σὲ σκοτεινὰ ξένα κέντρα καὶ σὺν νομοθεσία τῆς ΕΕ, πρᾶγμα πὺν δὲν εἶναι ἀληθές.

Ἡ τιμὴ τῶν ἑλληνικῶν πόλεων στὸν Ἀπόστολο τῆς Ἑλλάδος

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Γεωργίου Χ. Χρυσοστόμου, Δρ. Φιλολογίας

Ο ἑλληνισμὸς ἀξιώθηκε νὰ καταστεῖ ὁ πρωτότοκος τῆς χριστιανικῆς κολυμβήθρας μὲ ἱεροτελεστή καὶ ἀνάδοχο τὸν Ἀπόστολο Παῦλο. Τὸ γνωστὸ ὄραμα τῆς Τρωάδος ἀνοίξε τις πύλες τοῦ ἐθνικοῦ κόσμου, γιὰ νὰ εἰσβάλει στὴ σκοτία τῆς πλάνης ὁ πυρσὸς τῆς χριστιανικῆς ἀλήθειας. Ἀπὸ τότε ἀκριβῶς ἡ Ἑλλάδα ἀπέβη, γιὰ ὅλα τὰ ἔθνη, μυσταγωγὸς τοῦ ἀληθινοῦ πολιτισμοῦ.

Τὸ πέρασμα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ τῶν συνοδῶν του ἀπὸ τις ἑλληνικὲς πόλεις ἔφερε τὸ χριστιανικὸ κήρυγμα γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Εὐρώπη, ἐνῶ μέχρι τότε εἶχε ἀκουσθεῖ μόνον στὴ Μ. Ἀσία. Πρώτη, λοιπόν, ἡ Ἑλλάδα δέχθηκε τὸν χριστιανικὸ λόγο καὶ ἦταν καρποφόρος. Ἰδρύθηκαν ἐκκλησίαι σὲ πολλές πόλεις, πού ἀποδίδουν στὸν ἰδρυτὴ τους τὸν ὀφειλόμενο σεβασμὸ. Χαρακτηριστικὰ εἶναι τὰ ὅσα ἀναφέρει ὁ ὕμνογράφος στοὺς στίχους τῶν συναξαρίων:

Παῦλον τὸν μέγαν πᾶσα κτίσις γεραίρει

Ἐξαιρέτως δὲ ἡ Κορινθίων πόλις.

Ἄλλοῦ πάλι:

Καὶ Θεσσαλονίκη δοξάζει σε Παῦλε

Ἐκ σοῦ γὰρ ἐδέξατο φῶς σωτηρίας.

Μεγάλη εἶναι, λοιπόν, γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ἡ ἐγκαύχηση, διότι κατέχει ὡς ἰδρυτὴ καὶ πολιοῦχο της τὸν μέγα τῶν ἐθνῶν Ἀπόστολο Παῦλο. Ἡ τιμὴ τῶν τοπικῶν ἀποστολικῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ἑλλάδος ἔλαβε τὴ μορφή ιδιαίτερης ἐορτῆς. Ἡ τοπικὴ αὐτὴ τιμὴ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου σὲ διάφορες πόλεις καὶ τόπους τῆς Ἑλλάδος, ἔχει τις ἀπαρχές της στὰ βυζαντινὰ χρόνια, ἴσως καὶ νωρίτερα.

Ἡ ἀναζωπύρωση, ὅμως, τῆς τιμῆς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου στὸν ἑλλαδικὸ χῶρο ἔγινε, κυρίως, κατὰ τὸν 20ὸ αἰῶνα, σὲ πόλεις καὶ τόπους πού μαρτυροῦνται ἀπὸ τις Πράξεις τῶν Ἀποστόλων ὡς σταθμοὶ διάβασης τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἢ μαρτυροῦνται ἀπὸ τὴν ἀψευδῆ παράδοση τοῦ λαοῦ μας. Ἀπὸ τὸ 1925 στὸν ἱερὸ βράχο τοῦ Ἀρείου Πάγου καθιερώθηκε ἡ τέλεση ὑπαίθριου ἑσπερινοῦ.

Ἀπὸ τότε καὶ στὸ ἐξῆς ἄρχισε ἡ τέλεση παρόμοιας ἀκολουθίας καὶ σὲ ἄλλες πόλεις. Ὁ τοπικὸς αὐτὸς ἐορτασμὸς παγιώθηκε, ὡς κάτι μόνιμο καὶ σταθερό, κυρίως ἀπὸ τὸ 1951 καὶ ἐξῆς. Τὸ ἔτος αὐτὸ ἐορτάστηκε πανηγυρικά, σὲ ὁλόκληρη τὴν Ἑλλάδα, ἡ ἐπέτειος τῶν 1900 ἐτῶν ἀπὸ τὴν ἔλευση τοῦ Ἀποστόλου Παύλου στὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν ἰδρυση τῶν πολυαριθμῶν τοπικῶν ἀποστολικῶν ἐκκλησιῶν. Ὁ παγχριστιανικὸς ἐορτασμὸς τῆς παραπάνω ἐπετείου ἔδωσε, ὅπως γίνεται ἀντιληπτό, μεγάλη ὄθηση στὸν τοπικὸ ἐορτασμὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου στίς πόλεις τῆς Ἑλλάδος.

Ἔτσι, πολλές ἑλληνικὲς πόλεις φιλοτιμήθηκαν νὰ ἐορτάζουν, μὲ ιδιαίτερο τρόπο, τὸν ἰδρυτὴ τους. Λαμπρὸς ἐορτασμὸς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καθιερώθηκε:

Στοὺς ἀρχαίους Φιλίππους, στίς παλαιοχριστιανικὲς βασιλικές.

Στὴν Ἀπολλωνία, ἐπάνω στὰ ἴχνη τῆς ἀρχαίας Ἐγνατίας ὁδοῦ.

Στὴ Θεσσαλονίκη, στὸν ὁμώνυμο Δῆμο, ὅπου κτίσθηκε πρόσφατα περικαλλῆς ναὸς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, καὶ στὴ μονὴ Βλατάδων, ὅπου ὑπάρχει παρεκκλήσιο πού στεγάζει —κα-

τά την παράδοση— τὸν τόπο κηρύγματος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

Στὴ **Βέροια**, στὸ «βῆμα» τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

Στὴ **Μεθώνη** ἀρχικὰ γινόταν λιτανεῖα ἀπὸ τὸν ναὸ τοῦ Ἁγίου Παύλου πρὸς τὸ μνημεῖο ποὺ ὑπῆρχε στὸν τόπο, ἀπ' ὅπου —κατὰ τὴν παράδοση— πέρασε ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. Σήμερα ἐορτάζουν στὸ φερόνυμο ναὸ.

Στὴν **Ἀθήνα**, στὸν Ἄρειο Πάγο.

Στὴν **Κόρινθο**, στὸ βῆμα τοῦ Γαλλίνου.

Στὴ **Νικόπολη**, ἀρχικὰ ὁ ἐορτασμός γινόταν στὰ εἰσόδια τῶν παλαιῶν βασιλικῶν. Κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια ὁ ἐορτασμός γίνεται μὲ ἀγρυπνία τὸ βράδυ τῆς 28ης Ἰουνίου στὴ θέση «Λιθάρι», ἔξω ἀπὸ τὴ Νικόπολη, κοντὰ στὸ χωριὸ Ν. Σαμψοῦντα. Ἡ τοποθεσία ὀνομάστηκε ἔτσι ἀπὸ τὸν ὑπάρχοντα λίθο, ἐπάνω στὸν ὁποῖο κήρυξε ὁ Ἀπόστολος Παῦλος.

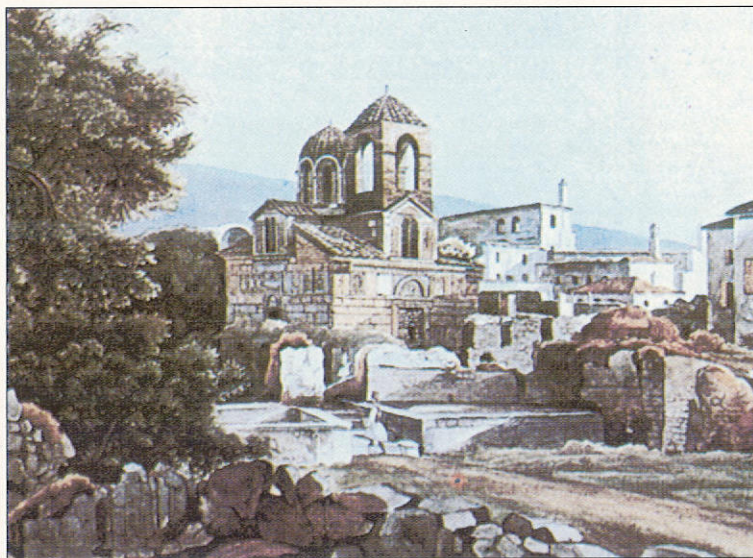
Στὴν **Κρήτη**, παλαιότερα ἐορτάζαν στοὺς Καλοὺς Λιμένες. Σήμερα δὲν γίνεται κάποια ἰδιαίτερη τελετὴ, παρὰ μόνο στοὺς πανηγυρίζοντες ναοὺς.

Στὴν **Κεφαλλονιά** καθιερώθηκε ἰδιαίτερος ἐορτασμός τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐδῶ καὶ τέσσερα χρόνια, μετὰ, δηλαδή, τὴν ἐπιστημονικὴ ἀνακάλυψη ὅτι τὸ νησί Μελίτη, ποὺ μνημονεύεται ἀπὸ τὸν εὐαγγελιστὴ Λουκᾶ, εἶναι ἡ Κεφαλλονιά καὶ ὄχι ἡ Μάλτα, ὅπως πιστευόταν μέχρι σήμερα. Ἔτσι, λοιπόν, τὸ ἀπόγευμα τῆς 28ης Ἰουνίου τελεῖται ὑπαίθριος ἐσπερινὸς στὴν κεντρικὴ πλατεῖα τῆς πρωτεύουσας τοῦ νησιοῦ, τοῦ Ἀργοστολίου, καὶ τὴν ἐπομένη παρόμοιος στὴν κεντρικὴ πλατεῖα τοῦ Ληξουρίου.

Στὴ **Χαλκίδα**, κοντὰ στὸν πορθμὸ τοῦ Εὐρίπου γίνεται πανηγυρικὸς ὑπαίθριος ἐσπερινὸς καὶ ἐπίκαιρη ὁμιλία τὸ ἀπόγευμα τῆς 29ης Ἰουνίου. Ἡ ἀκολουθία τελεῖται ὑπαίθρια στὸ εἰδικὰ διαμορφωμένο προαύλιο τοῦ ναοῦ τῆς Εὐαγγελιστρίας Χαλκίδος.

Στὴ **Ρόδο** ὁ ἐορτασμός γίνεται στὴ Λίνδο. Οἱ πιστοί, μὲ ἐπικεφαλῆς τὸ ἱερατεῖο, μεταβαίνουν στὸν ὄρμο τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὅπου ὑπάρχει μικρὸ ὀμώνυμο ναῦδριο, μέσα στὸ ὁποῖο τελεῖται ὁ πανηγυρικὸς ἐσπερινὸς τῆς 28ης Ἰουνίου.

Καὶ μιὰ καὶ μιλοῦμε γιὰ ἑλληνικὲς πόλεις, τὸ ἴδιο γίνεται στὴν Κύπρο. Τὸ ἴδιο θὰ γινόταν, ἀσφαλῶς,

καὶ στὴν Πέργη τῆς Παμφυλίας, στὴν Ἀντιόχεια τῆς Πισιδίας, στὸ Ἴκόνιο, στὰ Λύστρα, στὴ Δέρβη, στὴν Τρωάδα, στὴν Ἄσσο, στὴν Ἔφεσο, στὴ Μίλητο, στὴ Γαλατικὴ χώρα καὶ στὴν Ταρσό, ἐὰν οἱ ἱστορικὲς τύχες τῶν ἑλληνικῶν

αὐτῶν περιοχῶν δὲν εἶχαν μιὰ τόσο τραγικὴ ἐξέλιξη.

Οἱ πόλεις τῆς Ἑλλάδος δὲν λησμονήσαν καὶ δὲν θὰ λησμονήσουν ποτὲ τὴν ἰδιαίτερη ἀγάπη καὶ μέριμνα τοῦ μεγίστου καὶ κορυφαίου Ἀποστόλου Παύλου γι' αὐτές. Κηρύττοντας στίς ἑλληνικὲς πόλεις, ἔδωσε τὴ μάχη τοῦ Πνεύματος κατὰ τῆς ὕλης, μιᾶς ὕλης ὅπως τὴν ἐκπροσωποῦσε ὁ γερασμένος ἤδη κόσμος τῶν εἰδώλων καὶ τῆς ἀρνησθεῖς ψευδοφιλοσοφίας. Δὲν δίδαξε μόνο τὸ ὕψος τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ ὑπέδειξε συγχρόνως καὶ τὸ μέσον. Ὑπέδειξε τὴ δύναμη νὰ λυτρωθοῦν ἀκόμη καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἔφθασαν

στό ἔσχατο σημεῖο τῆς διαφθορᾶς καὶ ἐξα-
 χρείωσης.

Ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα ἀπεκάλυψε σὲ ὅλους
 τοὺς ἀνθρώπους τὸν ἄγνωστο Θεὸ καὶ ὁδήγησε
 μυριάδες ἀνθρώπων κοντὰ Του. Οἱ κάτοικοι
 τῶν ἐλληνικῶν πόλεων, ἔκτοτε, ἐπέστρεψαν
 ὀριστικά «ἐκ νυκτὸς τῆς πλάνης πρὸς τὸ θαν-
 μαστὸν φῶς τῆς θείας ἐπιγνώσεως», κατὰ τὴν
 εὐστοχη διατύπωση τοῦ ἱεροῦ ὑμνογράφου.

Τρεῖς ἀπὸ τίς πόλεις τῆς Ἑλλάδος τιμή-
 θηκαν ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸν θεῖο Παῦλο, μὲ τὴν
 ἀποστολὴ σ' αὐτὲς ἐπιστολῶν: δύο πρὸς Θεσ-
 σαλονικεῖς, δύο πρὸς Κορινθίους καὶ μία πρὸς
 Φιλιππησίους.

Ἄς σκεφθοῦμε ὅτι ὅλα αὐτὰ ἔγιναν μὲ
 δυσκολίες, διωγμοὺς καὶ ἐμπόδια ἀπὸ τίς
 πρῶτες στιγμὲς τοῦ ἱεραποστολικοῦ κηρύγ-
 ματος: «Μυρίοις ὠμλήσας ἀγῶσι τε καὶ θλί-
 ψεισι κατὰ χώρας καὶ πόλεις, Παῦλε ἀπόστο-
 λε, ὑπὲρ τοῦ Εὐαγγελίου τῆς πίστεως». Παρό-
 λα αὐτά, οἱ νεοφώτιστοι χριστιανοὶ δὲν δει-
 λιασαν, οὔτε ὀπισθοχώρησαν, ὅταν ἔβλεπαν
 τοὺς κήρυκες τῆς θρησκείας τοὺς «ἀνευδότη
 φρονήματι» νὰ καταδιώκονται ὡς ἐγκλημα-
 τίες. Ἀντίθετα, ἔμειναν σταθεροὶ στὴν πίστη
 καὶ ἔτσι ἡ νέα διδαχὴ στερεώθηκε καὶ
 κυριάρχησε σὲ ὅλες τίς πόλεις τῆς Ἑλλάδος.
 Γι' αὐτὸ καὶ ὁ θεῖος Παῦλος μποροῦσε νὰ
 καυχιέται γιὰ τὴ σταθερότητα καὶ τὴν
 ἐμμονὴ τῶν νέων χριστιανῶν στὴν πίστη,
 ποὺ τοὺς δίδαξε.

Βιβλιογραφία

1. Ἱεροὶ ἑσπερινοὶ ὕμνοι τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἐν Πειραιεῖ 1935.
2. Πανηγυρικός τόμος ἑορτασμοῦ τῆς 1900ῆς ἐπετείου τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἰς Ἑλλάδα, ἐν Ἀθήναις 1953.
3. Πρακτικὰ Διεθνoῦς Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου: Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ ἡ Βέροια, Βέροια 1995.
4. Ἀπόστολος Παῦλος. Πρακτικὰ θεολογικοῦ συνεδρίου εἰς τιμὴν καὶ μνήμην τοῦ ἀγίου ἐνδόξου Ἀπο-

Δύο χιλιάδες σχεδὸν χρόνια διέρρευσαν ἀ-
 πὸ τότε. Ὁ κόκκος σινάπεως, ποὺ φύτεψε ὁ
 Ἀπόστολος Παῦλος στὶς πόλεις τῆς Ἑλλά-
 δος, βλάστησε καὶ ἔγινε «δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν
 τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατασκηνοῦν ἐν
 τοῖς κλάδοις αὐτοῦ».

Οἱ ἀποστολικὲς ἐκκλησίαι τῶν ἐλληνικῶν
 πόλεων στερεώθηκαν καὶ ἀναπτύχθηκαν. Ἀπὸ
 αὐτὲς τίς πρῶτες ὀλιγάριθμες κοινότητες δια-
 δόθηκε ἡ νέα θρησκεία καὶ στὴν ὑπόλοιπη
 χώρα καὶ σ' ὅλοκληρο τὸν κόσμον «εἰς ἔθνη φυ-
 λὰς τε καὶ λαοὺς», μὲ φυσικὸ ἀποτέλεσμα ὁ
 Παῦλος νὰ ἀναδειχθεῖ «πάσης οἰκουμένης θεο-
 εἰδῆς ἀπόστολος». Σ' αὐτὸν ἀνήκει ἡ εὐγνω-
 μοσύνη μας, σ' αὐτὸν ἡ τιμὴ καὶ τὸ σέβας, σ'
 αὐτὸν καὶ ἡ προσευχή μας:

Δεῦτε ὀρθοδόξων τὰ πλήθη, δεῦτε φιλαπο-
 στόλων ὀμήγυρις,

δεῦτε καταστέψωμεν ἄσμασιν τὸν θεηγόρον
 καὶ ὑπηρέτην τοῦ Λόγου,

Παῦλον τὸν αἰοίδημον.

Σήμερον εὐφραίνονται πόλεις τῆς Ἑλλάδος,
 αἱ δεξάμεναι αὐτὸν καὶ φωτισθεῖσαι ταῖς θεί-
 αις ὑψηγορίαις.

Ἀγάλλονται Φίλιπποι, Θεσσαλονίκη, Βέροια
 καὶ Ἀθῆναι αἱ περιλαμπροὶ, Κρήτη καὶ

Νικόπολις καὶ Ἀχαΐα καὶ ἡ ἐνδοξος Κόριν-
 θος καὶ πᾶσα ἡ οἰκουμένη.

Διὸ καὶ ἡμεῖς οἱ δι' αὐτοῦ φωτισθέντες πρὸς
 τὸν Σωτῆρα βοῶμεν.

Κύριε, πρεσβεΐαις τοῦ ἀποστόλου

τὸν κόσμον εἰρήνευσον καὶ σῶσον τὰς ψυχὰς
 ἡμῶν.

στόλου Παύλου τῆς Ἐκκλησίας Θεσσαλονίκης, Θεσ-
 σαλονίκη 1989.

5. ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ Ι., «Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στὸ ἐορ-
 τολόγιο», Κληρονομία 22 (1990), 259.

6. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ Γ., ἀρχιμ., «Ἀκολουθίαι τοῦ
 Ἀποστόλου Παύλου γιὰ πόλεις τῆς Ἑλλάδας»,
 Πρακτικὰ Διεθνoῦς Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου: Ὁ
 Ἀπόστολος Παῦλος καὶ ἡ Ἑλλάδα, Βέροια 1998,
 σελ. 213-265.

Η ΑΝΑΚΗΡΥΞΗ ΤΟΥ ΑΥΤΟΚΕΦΑΛΟΥ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

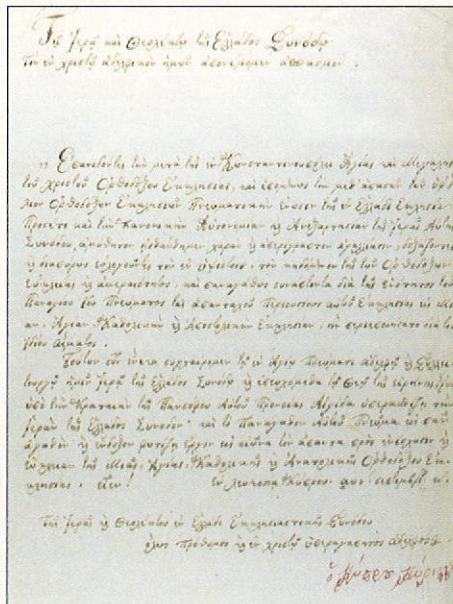
150 χρόνια μετά

[...] Τὴν 30 Μαΐου 1850 συνήλθε ἡ Ἱερὰ Σύνοδος (τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος) καὶ ἀποφάσισε νὰ γίνῃ ἀρμοδιὸς ἢ διακοίνωση τῆς συστάσεώς της πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο. Τὸ Πατριαρχεῖο συγκάλεσε Ἐνδημοῦσα Σύνοδο, τὴ 16 Ἰουνίου 1850, ἐνώπιον τῆς ὁποίας ἔθεσε τὸ ζήτημα. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν προεδρεύσαντα πατριάρχη Ἄνθιμο Δ', ὅτι Σύνοδο μετεῖχαν πέντε πρόην πατριάρχες, ὁ Ἱεροσολύμων Κύριλλος καὶ δεκατρεῖς μητροπολίτες τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, παρίσταντο δὲ καὶ ἄλλοι κληρικοὶ καὶ ὀφφικιαῖοι τοῦ Πατριαρχείου, καθὼς καὶ λογάδες τοῦ Γένους. Σὲ μιὰ τόσο ἐπίσημη συνοδικὴ συνέλευση τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ἐξέδωσε τὴν 29 Ἰουνίου 1850 τὸν Συνοδικὸ Τόμο, μὲ τὸν ὁποῖο ἀνακηρυσσόταν τὸ αὐτοκέφαλο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Οἱ κυριότερες διατάξεις του εἶναι οἱ ἀκόλουθες: 1) Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος κηρύσσεται ἐλεύθερη καὶ ἀνεξάρτητη 2) ὑπέρτατη ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ αὐτῆς θὰ εἶναι σύνοδος διαρκῆς, ἡ ὁποία θὰ συνίσταται ἀπὸ ἀρχιερεῖς, προσκαλούμενους ἀλληλοδιαδόχως κατὰ τὰ πρεσβεῖα τῆς χειροτονίας, πρόεδρό της δὲ θὰ ἔχει τὸν ἐκάστοτε μητροπολίτη Ἀθηνῶν καὶ θὰ διοικεῖ τὰ τῆς Ἐκκλησίας μὲ δάση τοὺς ἱεροὺς κανόνες ἐλεύθερα καὶ ἀκάλυτα ἀπὸ κάθε κοσμικὴ ἐπέμβαση 3) οἱ ἀρχιερεῖς στὴ θεία λειτουργία θὰ μνημονεῖουν τῆς συνόδου, αὐτὴ δὲ θὰ μνημονεῖει στὰ δίπτυχα τοῦ ἐκάστοτε οἰκουμενικοῦ πατριάρχη καὶ τῶν λοιπῶν πατριαρχῶν κατὰ τὴν τάξιν, καθὼς καὶ πάσης ἐπισκοπῆς ὀρθοδόξων 4) ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος θὰ λαμβάνει τὸ ἅγιο Μύρο ἀπὸ τῆς Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως 5) ὁ πρόεδρος τῆς συνόδου μὲ τὴν ἀναγόρευσίν του θὰ ἀποστέλλει τὰ συνοδικὰ γράμματα πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸ καὶ τοὺς λοιποὺς πατριάρχες, ὅπως πράττουν καὶ αὐτοὶ τὸ ἴδιον 6) τὰ τῆς ἐσωτερικῆς

ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως (ἐκλογή καὶ χειροτονία ἀρχιερέων, ἀριθμὸς καὶ ὀνομασία τῶν θρόνων τους, χειροτονία ἱερέων καὶ διακόνων, γάμοι καὶ διαζύγια, διοίκηση μοναστηρίων, εὐταξία καὶ ἐκπαίδευση τοῦ κλήρου, κήρυγμα τοῦ θείου λόγου, ἀποδοκιμασία ἀντιθρησκευτικῶν διβλίων καὶ τὰ συναφῆ) θὰ κανονισθοῦν ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο μὲ συνοδικὴ πράξι 7) στὰ ἀνακύπτοντα σπουδαῖα ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα, τὰ ὁποία ἔχουν τὴν ἀνάγκη συσκέψεως καὶ συμπράξεως, γιὰ τὴν προαγωγή καὶ τὴν καλύτερη στήριξη τῆς Ὀρθοδοξίας, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος θὰ ἀναφέρεται πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη καὶ τὴν περὶ αὐτὸν Σύνοδο, οἱ ὁποῖοι θὰ παρέχουν τὴ σύμπραξίν τους.

Ὁ Συνοδικὸς Τόμος ἐγίνε κατ' ἀρχὴν δεκτός, καθορίζοντας ἔτσι καὶ ρυθμίζοντας τὴ διοίκηση τῆς Αὐτοκέφαλῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἡ κυβέρνησις ἔσπευσε νὰ καταρτίσει τὴν σύνοδο, μᾶλλον κατὰ τὶς διατάξεις τοῦ Τόμου, ἀπὸ ἀρχιερεῖς ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἐπισκόπου Ἀττικῆς Νεοφύτου. Ὁ βασιλεὺς Ὁθωνας κατὰ τὴν ὑποδοχὴ τῆς συνόδου δῆλωσε μεταξὺ τῶν ἄλλων: «τὴν ἐπανάληψιν τῶν κανονικῶν σχέσεων τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῶν λοιπῶν ὁμοδόξων Ἐκκλησιῶν θεωρῶ ὡς ἓν τῶν ἐπὶ τῆς βασιλείας μου λαμπροτέρων συμβεβηκότων... Κατόπιν προτάσεως τῆς Ἱερᾶς

Συνόδου μὲ διάταγμα τῆς 11ης Αὐγούστου ἀποφασίσθηκε τὴν 20 Αὐγούστου νὰ τελεσθῆι σὲ ὅλους τοὺς ναοὺς τῆς Ἑλλάδος δοξολογία καὶ νὰ ἀναγνωσθῆι ὁ Συνοδικὸς Τόμος. Πράγματι, μέσα στὴ γενικὴ χαρὰ τοῦ λαοῦ ἀναγνώσθηκε ὁ Συνοδικὸς Τόμος καὶ ἀναπέμφθηκε δοξολογία πρὸς τὸν Θεόν. Στὸν ναὸ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης, τὸν τότε μητροπολιτικὸν ναὸ τῶν Ἀθηνῶν, προσήλθε αὐτοπροσώπως ἡ βασίλισσα Ἀμαλία, ἀναγνώσθηκε δὲ ὁ Συνοδικὸς Τόμος ἀπὸ τὸν Μιχαὴλ Ἀποστολίδην, ὁ ὁποῖος καὶ μίλησε ἐξαίροντας τὸ μεγάλο γεγονός τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ αὐτοκεφάλου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος[...]

Ἡ εἰρηνικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου γιὰ τὴν ἀναγνώριση τοῦ Αὐτοκεφάλου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσόστομου Παπαδοπούλου, Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος (Μεταγλώττιση Βασ. Καραγιώργου), Ἐκδ. Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἀθήνα 2000, σελ. 208-210.

Ἐκδηλώσεις πρὸς τιμὴν τῆς Ἁγίας Λυδίας

Τοῦ Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου

Λεῖγμα τῆς ρηξικελεύθου διακονίας καὶ ποιμαντικῆς δραστηριότητος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου κ. Προκοπίου εἶναι ἡ ὀργάνωσις ὑπ' αὐτοῦ τριημέρων ἐκδηλώσεων πρὸς ἑορτασμόν τῆς Ἰσαποστόλου Ἁγίας Λυδίας τῆς πορφυροπώλιδος. Οἱ ἐκδηλώσεις αὐτές, ποὺ ἐγίναντο στοὺς ἀρχαίους Φιλίππους καὶ στὴν Καβάλα, ἐντάχθηκαν στὰ πλαίσια τοῦ παγκριστιανικοῦ, πανορθόδοξου καὶ πανελληνίου ἑορτασμοῦ τῶν Ἰωδηλαίων τῶν 2000 ἐτῶν ἀπὸ τὴ Γέννησι τοῦ Σωτῆρος καὶ τῶν 1950 ἐτῶν ἀπὸ τὴν κατόπιν θείας κλήσεως ἔλευσι τοῦ Ἰδρυτοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Ἀπ. Παύλου στὴ Νεάπολι (σημερινὴ Καβάλα) καὶ

στοὺς Φιλίππους, ὅπου πρῶτον γεγονός ὑπῆρξεν ἡ βάπτισις τῆς Λυδίας στὰ ὕδατα τοῦ μικροῦ ποταμοῦ Ζυγάκη ἀπὸ τὸν Ἀπόστολο τῶν Ἐθνῶν. Στὸ σχετικὸ Ἀπολυτίκιό λέγομε, ἀπευθυνόμενοι πρὸς τὴν Ἁγία: «Τὸν Θεὸν σεβομένη διανοίας εὐθύτητι, τὸ τῆς Χάριτος φέγγος διὰ Παύλου εἰσδέδεξαι καὶ πρώτη ἐν Φιλίπποις τῷ Χριστῷ ἐπίστευσας, θεόφρον, πανοικει διὰ τοῦτο σὲ τιμῶμεν ἀσματικῶς, Λυδία Φιλιππησία...». Ἡ ἀνακήρυξις τῆς Λυδίας ὡς Ἁγίας ἐγίνε τὸ 1972 ἀπὸ τὸ Σελτὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο.

Οἱ ἑορταστικῆς ἐκδηλώσεις περιελάμβαναν, κατὰ τὴν Παρασκευὴν 19ῃ Μαΐου 2000, Πανηγυρικὸν Ἑσπερινὸν καὶ Ὁμιλίαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Φιλίππων κ. Προκοπίου στὸν παρὰ τοὺς ἀρχαίους Φιλίππους Ἱ. Ναὸ-Βαπτιστήριον τῆς Ἁγίας Λυδίας μὲ τὴ συμμετοχὴ κληρικῶν ἀπὸ τῆς

Ὁρθόδοξης χώρης τῆς Σερβίας καὶ τῆς Πολωνίας καὶ μὲ τὴν συμπροσευχὴ Ἀντιπροσωπειῶν Γυναικείων Χριστιανικῶν Ὁργανώσεων τῶν χωρῶν αὐτῶν, τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀλβανίας.

Τὸ Σάββατον 20ῃ Μαΐου 2000, ἡμέραν τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς μνήμης τῆς Ἁγίας, στὸν ἴδιον Ἱ. Ναὸ-Βαπτιστήριον, ποὺ εἶναι ἀληθινὸ καλλιτεχνικὸ κόσμημα καὶ θυμίζει παλαιοχριστιανικοὺς ναοὺς καὶ βαπτιστήρια, τελέσθησαν Ὁρθρος καὶ Θεία Λειτουργία. Συλλειτουργοῦντες καὶ συμπαραστατούμενοι ἀπὸ πολλοὺς κληρικοὺς ἦσαν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Φιλίππων κ. Προκόπιος καὶ ἐκ Πολωνίας ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Λούμπλιν καὶ Χέλμ κ. Ἄβελ. Τὸν θεῖο λόγο κήρυξε ὁ πρῶτος ἐξ αὐτῶν, ποὺ προέβαλε τὴν Ἁγία Λυδία, ἐνῶ ὁ δεύτερος ἀπηύθυνε στὴν πολωνικὴ γλῶσσα εὐσύνοπτον χαιρετισμόν, ποὺ μεταφραζόταν στὴν ἑλληνικὴ. Ἀναρίθμητες ἑκατοντάδες πιστῶν εἶχαν κατακλύσει τοὺς πέριξ χώρους καὶ

Ἱερὸς Ναὸς-Βαπτιστήριον τῆς Ἁγίας Λυδίας στοὺς ἀρχαίους Φιλίππους.

στανικοὺς ναοὺς καὶ βαπτιστήρια, τελέσθησαν Ὁρθρος καὶ Θεία Λειτουργία. Συλλειτουργοῦντες καὶ συμπαραστατούμενοι ἀπὸ πολλοὺς κληρικοὺς ἦσαν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Φιλίππων κ. Προκόπιος καὶ ἐκ Πολωνίας ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Λούμπλιν καὶ Χέλμ κ. Ἄβελ. Τὸν θεῖο λόγο κήρυξε ὁ πρῶτος ἐξ αὐτῶν, ποὺ προέβαλε τὴν Ἁγία Λυδία, ἐνῶ ὁ δεύτερος ἀπηύθυνε στὴν πολωνικὴ γλῶσσα εὐσύνοπτον χαιρετισμόν, ποὺ μεταφραζόταν στὴν ἑλληνικὴ. Ἀναρίθμητες ἑκατοντάδες πιστῶν εἶχαν κατακλύσει τοὺς πέριξ χώρους καὶ

συνωστίζονταν ἐντὸς τοῦ Ἱ. Ναοῦ-Βαπτιστηρίου. Τὰ πρόσωπά τους περιλάμπονταν καὶ καταναγίζονταν ἀπὸ τὶς χρωματιστὲς ἀνταύγειες, τὶς ὁποῖες δημιουργοῦσε τὸ ἡλιακὸ φῶς καθὼς περνοῦσε μέσα ἀπὸ τὰ θαυμάσια βιτρώ τῶν παραθύρων.

Τὰ βιτρώ αὐτὰ μέσα σὲ ἀτμόσφαιρα γεμάτη ἀπὸ προσευχή, βυζαντινὲς ψαλμωδίες καὶ ἄρωμα λιβανιοῦ φιλοτεχνήθηκαν ἀπὸ τὴν διακεκριμένη εὐσεβῆ καλλιτέχνηδα κυρία Μερόπη Πρέκα, τῆς ὁποίας ἔργα κοσμοῦν καὶ ἄλλους ἰ. Ναοὺς τῆς Ἑλλάδος. Τὰ βιτρώ αὐτὰ –μὲ τὴ χρωματικὴ χάρι βυζαντινῶν προτύπων, μὲ τὶς ἀναγωγικοῦ καὶ μυσταγωγικοῦ χαρακτῆρος μορφολογικὲς συνθέσεις τους καὶ μὲ πνευματικὴ διαφάνεια, ποὺ καθιστᾶ ὄρατὸ τὸ πνευματικὸ φῶς τῆς χριστιανικῆς ἀλήθειας–καθιστοῦν συνειδητόν, ὅτι οἱ παρόμοιες σχετικὲς καλλιτεχνικὲς δημιουργίες τῆς Δύσεως, ἐκφωνώντας τρόπον τινὰ τὸ «*Τὰ Σὰ ἐκ τῶν Σῶν*», ἀνάγουν τὶς ρίζες τους σὲ παρόμοια μορφολογικὰ ἢ εἰδολογικὰ δημιουργήματα τῆς βυζαντινῆς παραδόσεως. Ἐνδείξεις σχετικὲς προσφέρουν τὰ ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα τῶν Φιλίππων.

Στὴ συνέχεια περὶ ὥραν 11 π.μ. στὸ ὑπαίθριο Βαπτιστήριον τοῦ Ζυγάκτη ποταμοῦ πολλὲς ἑκατοντάδες πιστῶν, ποὺ εἶχαν καταλάβει τὰ σὲ μεγάλη ἔκτασι ἀμφιθεατρικῶς διαμορφωμένα στὴν ὄχθη πέτρινα καθίσματα μὲ κατάνυξι καὶ ἐσωτερικὴ συμμετοχὴ παρακολούθησαν τὴν ἀνάγουσα τὴ σκέψι μας σὲ παλαιοχριστιανικοὺς χρόνους ὁμαδικὴ βάπτισι εἰκοσιν ἀβαπτίστων ἀλλοδόξων καὶ ἑτεροδόξων ἐνηλίκων καὶ μικρῶν παιδιῶν ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Οἱ βαπτισθέντες ἐλευθέρως καὶ ἐκουσίως δέχθηκαν τὸ θεῖο λουτρὸ τῆς ἀναγεννήσεως καὶ ἐντάχθηκαν στὶς τάξεις τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ μυστικοῦ αὐτοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ προηγουμένως ἐτοιμάσθηκαν μὲ εἰδικὴν κατήχησι. Τὸ μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος τελοῦσε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Φιλίππων κ. Προκόπιος, ἐνῶ τὸ μυστήριον τοῦ Χρίσματος τελοῦσε ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Λούμπλιν κ. Ἄβελ.

Τὸ ὄλο σκηνικὸ ἦταν συναρπαστικό. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς παρευρισκομένους ἔψαλαν μαζί μὲ τοὺς ἱερουργοὺς τὸ «*Χριστὸς Ἀνέστη*»

καὶ τὸ «*Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε, ἀλληλουΐα*» μπροστὰ στὰ ἡσυχὰ καὶ κρυστάλλινα καὶ λίγο πρὸ πέρα κατὰ χαρίεντα τρόπον παφλάζοντα νερὰ τοῦ Ζυγάκτη, ποὺ σκιαζοῦνται ἀπὸ πανύψηλες καναδικὲς καὶ ἄλλων εἰδῶν λεῦκες, ἀπὸ ἰτιές, ἀπὸ πλατάνια καὶ ἄλλα διάφορα δένδρα καὶ θάμνους, ποὺ συμπλέκονται σ' ἓνα ὠραῖο εἰδυλλιακὸ καὶ βουκολικὸ σύνολο. Μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μας φανταστήκαμε ὅτι στὸ ἴδιο περιβάλλον ὁ Ἄπ. Παῦλος βάπτισε τὴν πρώτη γνωστὴ Χριστιανὴ γυναίκα πάνω σὲ εὐρωπαϊκὸ ἔδαφος, τὴν Ἁγία Λυδία, καὶ φέραμε στὸ νοῦ μας τοὺς λόγους τοῦ πολὺ γνωστοῦ Χόλτσονε: «*Ποῖος θὰ μπορούσε νὰ φαντασθῆ ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον θὰ ἔκανε τὴν εἵσοδὸν τοῦ στήν Εὐρώπῃ τόσο ἀθόρυβα καὶ τόσο μυστικά; Οὔτε πανηγυρικά, ὅπως στὸν Ἄρειον Πάγον, ἐμπρὸς στοὺς φιλοσόφους, οὔτε δραματικά, ὅπως στὴν Κύπρον, ἐμπρὸς στὸν Ἀνθύπατον, ἀλλ' εἰδυλλιακά, ὅπως ἓνα δροσοστάλακτον πρωῒνὸ ἢ ἓνα χαριτωμένο ἡλιοθασίλευμα*» (Joseph Holzner, *Paulus-Παῦλος*, μτφρ. Ἱερ. Κοτσώνη, Ἀθήνα, σ. 185).

Τὴν ἑσπέρα (ὥραν 7 μ.μ.), τῆς ἰδίας ἡμέρας στὸ φιλόξενο Διοικητήριον τῆς Καβάλας, οἱ κυρίες Μαρίκα Καραδιά, γνωστὴ διακεκριμένη συγγραφεὺς καὶ δημοσιογράφος, καὶ ἡ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα καλλιτέχνης ζωγράφος Μερόπη Πρέκα συνήρπασαν τὸ ἀκροατήριον μὲ ἐξαιρετικὲς ὁμιλίες. Ἡ πρώτη παρουσίασε μὲ λογοτεχνικὴ δύναμη, ἐνάργεια καὶ λυρισμὸ τὰ περιστατικὰ τῆς ζωῆς τῆς Ἁγίας Λυδίας καὶ τὸ Βαπτιστήριόν της, ἐνῶ ἡ δευτέρα μὲ ἐξαιρετικὴ ζωντάνια ἀφ' ἐνὸς παρουσίασε τὴν ἱστορία τῶν βιτρώ τοῦ Βαπτιστηρίου, τὰ ὁποῖα ἡ ἰδία φιλοτέχνησε, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀνέλυσε αἰσθητικῶς τόσο τὸ καθ' ἕλην περιεχόμενον ὅσον καὶ τὰ μορφολογικὰ τους γνωρίσματα.

Τὴν Κυριακὴν, 21η Μαΐου 2000, στὸν Ἱ. Καθεδρικὸ Ναὸ Καβάλας Ἅγιον Παῦλον τελέσθηκε ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρω ἀναφερομένους δύο Ἁρχιερεῖς τόσο Ἁρχιερατικὸν Συλλεῖτουργον, ὅσον καὶ μνημόσυνο ὑπὲρ τῶν ἔθνομαρτύρων. Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης κ. Προκόπιος μὲ πολὺ εὐσύνοπτη ὁμιλία ὑπέμνησε τὴ σημασία τῶν ἐορτασμῶν.

Περί ὥραν 11.30 π.μ. τῆς ἰδίας ἡμέρας στο Ἀμφιθέατρο τοῦ Διοικητηρίου τῆς Καβάλας ὁ γράφων τὸ παρὸν ἄρθρον μίλησε ἐπὶ τοῦ θέματος: «Ἁγία Λυδία - Πρότυπον Ἑυρωπαϊκῆς Γυναίκας». Ἡ ὁμιλία του θὰ δημοσιευθῆ στο προσεχὲς μέλλον. Στὴ συνέχεια ἀναγνώσθηκαν σὲ ἑλληνικὴ μετάφρασι τμήματα ἐκτενοῦς ὁμιλίας Πρεσβυτέρας ἐκ Πολωνίας, ἀναφερομένης στὴν ἀποστολὴ τῆς γυναίκας συμφώνως πρὸς τὴν Ἁγία Γραφή.

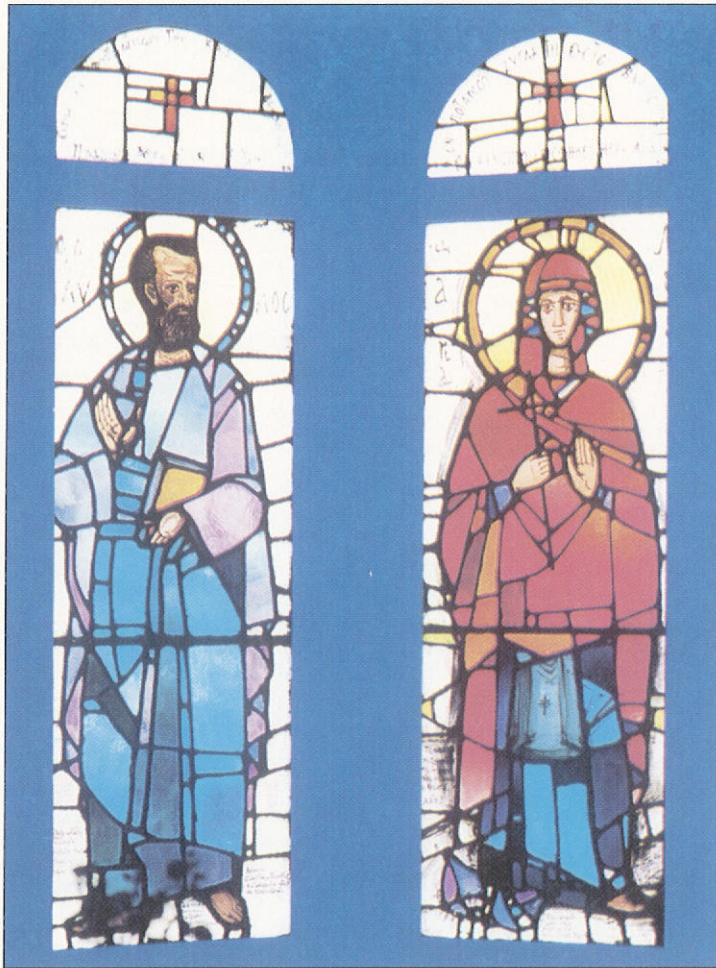
Στὸ τέλος, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης κ. Προκόπιος, πρὸ τῆς διανομῆς ὑπ' αὐτοῦ ἀναμνηστικῶν μεταλλίων καὶ δώρων, παρουσίασε στὶς ἐκπροσώπους τῶν Χριστιανικῶν Σωματείων σχέδιον Καταστατικοῦ τοῦ ἰδρυομένου «Συνδέσμου Γυναικείων Χριστιανικῶν Σωματείων: ἡ Ἰσαπόστολος Λυδία ἢ Φιλιππησία», στὸν ὁποῖο ἔχουν ἦδη ἐνταχθῆ ἀρκετὲς

καὶ θὰ ἦταν δυνατόν καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ ἐνταχθοῦν ὡς ὀργανικὰ μέλη καὶ ἄλλες Χριστιανικὲς Γυναικεῖες Ὀργανώσεις καὶ Σωματεῖα. Οἱ συμμετέχοντες στὸν Σύνδεσμο γυναῖκες θὰ ἔχουν ὡς προστάτιδά τους τὴν Ἁγία Λυδία, τὴν πρώτη αὐτῆ Χριστιανῆ γυναῖκα ἐπὶ εὐρωπαϊκοῦ ἐδάφους καὶ θὰ ἔχουν ὡς πνευματικὸν ὀρηγήριον καὶ ἐφαλτήριο τὸν τοῦ ἀρχαίου Φιλίππου καὶ τὸ Βαπτιστήριον τῆς Ἁγίας Λυδίας. Ὅταν στὸ προσεχὲς μέλλον θὰ ἔχη ἀποκρυστάλλωθῆ ὀριστικῶς τὸ περιεχόμε-

νον τοῦ Καταστατικοῦ αὐτοῦ καὶ σὲ εἰδικὴ ἐορταστικὴ ἐκδήλωσι θὰ γίνῃ ἡ ἔγκρισις αὐτοῦ, θὰ ηὐχόμεθα καὶ ἐλπίζομεν νὰ ἔχουν συνδεθῆ ὀργανικῶς μὲ τὸν Σύνδεσμο αὐτὸ ὅλες οἱ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἐκκλησίας ἀξιεπαίνως ἐργαζόμενες Χριστιανικὲς Γυναικεῖες Ὀργανώσεις. Ἀναμφιβόλως θὰ διατηροῦν τὴν αὐτοτέλεια καὶ ἰδιομορφία τους, ὡς καὶ τὴν εἰδοποιὸ διαφορὰ τῶν συγκεκριμένων στόχων καὶ τομέων τῆς ἐργασίας των, ἀλλὰ ὅλες θὰ ἔχουν συνείδησι ὅτι συνδέονται διὰ τῆς Ἁγίας Λυδίας καὶ ἀποβλέπουν πρωτίστως στὴν πνευματικὴ ἀναγέννησι τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἑυρώπης, τῶν ὁποίων πρώτη γνωστὴ Χριστιανὴ ὑπῆρξεν ἡ Ἁγία Πορφυρόπωλις τῶν Φιλίππων.

Γιὰ τὸν Σύνδεσμο αὐτὸ, ὁ ὁποῖος ἰδρύεται μὲ πρωτοβουλία τοῦ διακεκομένου Σεβ. Μητροπο-

λίτου Φιλίππων κ. Προκοπίου, ὁ γράφων εἶπε στὴν μνημονευθεῖσα ὁμιλία του, ἐκτὸς τῶν ἄλλων τὰ ἑξῆς: «Εἶμαι εὐτυχὴς, διότι βλέπω νὰ πραγματοποιηθῆ ἓνας ὀραματισμὸς μου καὶ μία πρότασίς μου. Πρὶν ἀπὸ ὀκτὼ χρόνια ἀκριβῶς σ' ἓνα ἀρθρίδιό μου στὸ περιοδικὸν "Ἐφημέριος" (15 Μαΐου 1992) παρουσίασα εὐσυνόπτως τὴν ζωὴ τῆς ἁγίας Λυδίας, ἀφοῦ προηγουμένως τόνισα, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὰ ἑξῆς: "Ὁ ἐορτασμὸς τῆς μνήμης της ἔχει ἰδιαίτερη σημασία σήμερα, πού ἡ ἐνοποιουμένη Ἑυρώπη ἀναζητεῖ τὰ πνευ-

Ἀπόστολος Παῦλος καὶ Ἁγία Λυδία
(Βιτρώ Βαπτιστηρίου, τῆς Μ. Ποέκα).

ματικά θεμέλιά της. Ἡ ἁγία Λυδία εἶναι ἡ πρώτη γνωστὴ χριστιανὴ πάνω στὸ Εὐρωπαϊκὸ ἔδαφος...

»Γιὰ ν' ἀποτραπῆ ὁ ἀπειλητικὸς κίνδυνος τῆς πνευματικῆς καταπτώσεως καὶ τοῦ ἀποπροσανατολισμοῦ τῆς Εὐρώπης θὰ μπορούσαν οἱ Εὐρωπαῖες –ιδίως Ὁρθόδοξες– Χριστιανὲς νὰ συνενώνουν τὶς προσπάθειές τους, γιὰ νὰ συντελέσουν καὶ αὐτὲς στὴ διατήρηση τῆς ἁγίας αὐτῆς (προαναφερθεῖσης) φλόγας. Θὰ ἤμπορούσαν νὰ ἀνακηρύξουν τὴν ἁγία Λυδία προστάτιδά τους καὶ νὰ καταστήσουν τοὺς Φιλίππους τῆς –ἀναμφισβητήτως Ἑλληνικῆς– Μακεδονίας τὸ πανευρωπαϊκὸ καὶ παγκριστιανικὸ (καὶ πανορθόδοξο) πνευματικὸ κέντρο, προσκύνημα καὶ ἀγωνιστικὸ ὄρητήριό τους. Εἶναι βέβαιον ὅτι ὁ δραστηριότατος Σεβ. Μητροπολίτης Φιλίππων, Νεαπόλεως κλπ. κ. Προκόπιος θὰ προωθοῦσε καὶ θὰ ἔθετε ὑπὸ τὴν προστασία του μίαν τέτοια προσπάθεια τοῦ ἐλπιδοφόρου Εὐρωπαϊκοῦ γυναικείου χριστιανικοῦ δυναμικοῦ».

Χαίρομεν, διότι ὁ Σεβ. Ἅγιος Φιλίππων προχωρεῖ μεθοδικῶς στὴν ὀργάνωσι καὶ ἀξιοποίησι τοῦ δυναμικοῦ αὐτοῦ, ἀφοῦ προηγουμένως φρόντισε γιὰ τὴν κατάλληλη ὑποδομή. Ἀνέδειξε τὸ Βαπτιστήριον τῆς Ἁγίας Λυδίας στὴν μνημονευθεῖσα λαμπρότητά του καὶ ἀνήγειρε παρ' αὐτὸ θαυμάσιο Συνεδριακὸ Κέντρο, τὸ ὁποῖο εἶναι βέβαιον ὅτι θὰ προωθήσει τὴν πραγμάτωσι τῶν σκοπῶν τοῦ ἰδρυομένου συνδέσμου.

Οἱ προσκεκλημένοι ἐκ Σερβίας, Πολωνίας, Ἀλβανίας καὶ Ἑλλάδος γνώρισαν ἀθραμιαία φιλοξενία, πού παρεσχέθη εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τὸν ἐμψυχοῦντα μὲ τὴν παρουσία του ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις Σεβ. Μητροπολίτη κ. Προκόπιου. Τόσον ἡ διαμονὴ τους στὸ ὠραιότατο ξενοδοχεῖο τοῦ λιμένος τῆς Καβάλας «Galaxy», ὅσον καὶ οἱ συνεστιάσεις τους ἀφ' ἑνὸς ἐντὸς αὐτοῦ, ἀφ' ἑτέρου στὴν εὐρύχωρη Αἴθουσα τοῦ Ἐνοριακοῦ Κέντρου τοῦ Ἱ. Καθεδρικοῦ Ναοῦ τοῦ Ἀπ. Παύλου Καβάλας, ἐντὸς τῆς ὁποίας σιτίζονται καθημερινῶς δωρεὰν 120 μοναχικοὶ καὶ οἰκονομικῶς ἀδύνατοι συνάνθρωποί μας, καὶ τρίτον στὸ ἐστιατόριον τοῦ παραθαλασίου

«Κάμπινγκ» τῆς Καβάλας θὰ μείνουν ἀλησμόνητες.

Ἐνα ἀπὸ τὰ ὠραιότερα καὶ ἀλησμόνητα διώματα τῶν καλεσμένων εἶναι ὅτι τὸ Σάββατο, 20ῆ Μαΐου, ἡ μεσημβρινὴ συνεστιάσις τους ἔγινε στὸν μεγάλο καταπράσινο καὶ ὀλάνθιστο κήπο τῆς ὠραιότατης ἐξοχικῆς κατοικίας τῆς ἐκλεκτῆς οἰκογενείας τῶν κ.κ. Γεωργίου καὶ Ὀδέττης Κατακαλίδη, οἱ ὁποῖοι ἐνισχύουν ὑλικῶς καὶ πνευματικῶς τὸ ἀνακαινιστικὸ ἔργο τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Φιλίππων καὶ ἐπὶ πλέον ἔχουν συντελέσει μὲ δαφιλεῖς προσφορὰς τους στὴν ὀλοκλήρωσι τοῦ Βαπτιστηρίου τῆς Ἁγίας Λυδίας καὶ τῶν «βιτρώ» αὐτοῦ. Οἱ δεκάδες τῶν καλεσμένων (ἐκ Σερβίας, Πολωνίας, Ἀλβανίας καὶ Ἑλλάδος) εἶχαν τὴν ἐντύπωσι ὅτι βρισκόνταν στὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ σπιτιοῦ τῆς Ἁγίας Λυδίας, ἡ ὁποία ὅπως διηγοῦνται οἱ «Πράξεις τῶν Ἀποστόλων» (ιστ', 5) «*παρεβιάσατο*» (= μὲ ἐπίμονες παρακλήσεις τρόπον τινὰ ἀνάγκασε) τὸν Παῦλο καὶ τοὺς συνεργάτες του νὰ μείνουν καὶ φιλοξενηθοῦν στὸ σπίτι της. Ἔτσι καὶ τὸ ζεῦγος Κατακαλίδη, μὲ παρακλήσεις του ἔπεισε τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτη Φιλίππων νὰ ὀδηγήσῃ ἕνα μεσημέρι τοὺς καλεσμένους ὄχι σὲ ἐστιατόριον, ἀλλὰ στὴν φιλόξενη κατοικία του. Καὶ οἱ δύο οἰκοδεσπότες μαζί μὲ τὴν θυγατέρα τους Δ/δα Βαρβάρα μὲ γνησίαν χριστιανικὴν ἀπλότητα, μὲ ἀκούραστη προσωπικὴ διακονικὴ εὐκηνισίαν καὶ μὲ ἀδελφικὸν ἀυθορητισμὸν περιποιήθηκαν πλουσιοπάροχα τὶς δεκάδες τῶν καλεσμένων καὶ τοὺς χάρισαν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ζήσουν μέσα σὲ μίαν ἀτμόσφαιρα, πού θύμιζε τὴν φιλοξενίαν τοῦ σπιτιοῦ τῆς Ἁγίας Λυδίας.

Οἱ τριήμερες ἑορταστικὲς ἐκδηλώσεις κινηματογραφήθηκαν ἀπὸ ἀδελφὲς τῆς ἐδρευούσης στὴν Θεσσαλονικὴ ἀκτινοβόλου Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς Ἀδελφότητος «Λυδία», ἡ ὁποία ἐκδίδει καὶ τὸ γνωστὸ λαμπρὸ ὁμώνυμον περιοδικό, πού ἐτοιμάζεται στὸ ἀναπτυχθὲν ἀπὸ αὐτὴν λαμπρὸ Κέντρο Γραφικῶν Τεχνῶν «Μέλισσα» (Ἀσπροβάλτα Θεσσαλονίκης). Ἡ Ἀδελφότης αὐτή, πού ἐντάχθηκε στὸν ἰδρυθέντα «Σύνδεσμος» τῶν Φιλίππων, ἐκπροσωπήθηκε στὶς τριήμερες ἐκδηλώσεις μὲ εὐάριθμον κλιμάκιον ἀδελφῶν.

Σύγχρονοι Λειτουργικοί Προβληματισμοί

Ἡ μετάδοση τῆς θείας κοινωνίας στοὺς ἀσθενεῖς ποὺ ἀντιμετωπίζουν κίνδυνο θανάτου*

Τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου Δημητρίου Β. Τζέρπου, Δρ. Θ.

Εἶναι κοινή διαπίστωση σήμερα ὅτι ἡ Ποιμαντική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας στὰ Νοσηλευτικὰ Ἰδρύματα πολὺ συχνὰ περιορίζεται καὶ ἐξαντλεῖται στὴ μετάδοση τῆς Θείας Εὐχαριστίας στοὺς ἀσθενεῖς καὶ μάλιστα στὶς περιπτώσεις ἐκεῖνες ποὺ ἀντιμετωπίζεται ἄμεσος κίνδυνος θανάτου. Ὅμως, ἡ διαπίστωση αὐτὴ δὲν αἶρει τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἐνσυνείδητη καὶ ἐμπροσθέντη συμμετοχὴ στὸ μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας εἶναι καὶ πρέπει νὰ ἀποτελεῖ τὴν πεμπουσία καὶ τὸ ἀποκορύφωμα τῆς γενικώτερης πνευματικῆς στήριξης, ποὺ παρέχει ἡ Ἐκκλησία στοὺς πιστοὺς κατὰ τὴ μεγάλη αὐτὴ δοκιμασία τοῦ ἐπίγειου βίου, ποὺ εἶναι ἡ ἀρρώστια καὶ κατ' ἐπέκταση ὁ θάνατος. Διότι, κατὰ τὴ ρῆση τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου Ἀντιοχείας, ἡ Θεία Εὐχαριστία εἶναι «*φάρμακον ἀθανασίας καὶ ἀντίδοτον κατὰ τοῦ ἀποθανεῖν*»¹. Ὅσο δὲ καὶ ἂν οἱ σύγχρονοι ἀπρόσωποι ἀστικὲς ἐνορίες καὶ τὰ ἐκκοσμι-

κευμένα Νοσηλευτικὰ Ἰδρύματα ἔχουν δυσκολέψει τὴν ἐνάσκηση τοῦ σπουδαίου αὐτοῦ ποιμαντικοῦ καθήκοντος, ὑπάρχουν ἀκόμη πολλὰ περιθώρια ποιμαντικῆς δραστηριότητας, ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ ἀναβαθμίσουν τὴν προσφορὰ τῆς Ἐκκλησίας στὸ χωρὸ αὐτό. Ἐνδεικτικὰ ἐπιχειροῦμε ἐδῶ μιὰ σύντομη ἀνάλυση τεσσάρων βασικῶν πτυχῶν τοῦ θέματος ποὺ μᾶς ἀπασχολεῖ στὴ συνάφεια αὐτή:

α) Ὁ 13ος κανόνας τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου χαρακτηρίζει τὴν πρὸ τοῦ θανάτου συμμετοχὴ στὸ μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας ὡς τὸ τελευταῖο καὶ ἀναγκαιότατο ἐφόδιο, τὸ ὁποῖο δὲ θὰ πρέπει νὰ ἀποστερεῖται κανένας ἀπὸ τοὺς πιστοὺς, ποὺ ἀντιμετωπίζει κίνδυνο θανάτου². Ὅμως, εἶναι γνωστὸ ὅτι ὁ κανόνας αὐτὸς θεσπίστηκε γιὰ νὰ ρυθμίσει τὸ θέμα τῶν πεπτωκότων κατὰ τὴν ἐποχὴ τῶν διωγμῶν, στοὺς ὁποίους ἡ Ἐκκλησία εἶχε ἐπιβάλλει τὸ ἐπιτίμιο τῆς ἰσοδίας στέρησης τῆς Θείας Κοινωνίας. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἡ προσέλευση τῶν ἀσθενῶν στὸ μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας δὲν θὰ πρέπει νὰ κατανοεῖται μὲ τὸν καταχρηστικὸ τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖο κατανοοῦσε καὶ τελού-

* Ἐπιτομή εὐρύτερης ὁμότιτλης μελέτης, ποὺ παρουσιάστηκε ὡς εἰσήγηση στὴν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου διοργανωθεῖσα Ἡμερίδα Στελεχῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων (Ἀθήνα 16.3.1999) μὲ κεντρικὸ θέμα: *Ἡ ποιμαντικὴ διακονία τῆς Ἐκκλησίας στὰ Νοσηλευτικὰ Ἰδρύματα*.

σε, τουλάχιστον μέχρι πρό τιος, ή Ρωμαιο-καθολική Έκκλησία τὸ Εὐχέλαιο, ὡς ἔσχατη πρὸ τοῦ θανάτου χρήση³. Ἀλλὰ θὰ πρέπει νὰ ἐντάσσεται μέσα στὸ πνεῦμα τῆς συχνῆς Θείας Κοινωνίας, καθόλη τῇ διάρκεια τοῦ βίου, πὺ ἀποτελεῖ τὴν πεμπουσία τῆς ὀρθόδοξης εὐσέβειας καὶ πνευματικότητας. Τίθεται ἐπομένως ἓνα θέμα γενικότερης καὶ πὺ ὀλοκληρωμένης εὐχαριστιακῆς ἀγωγῆς τῶν πιστῶν, ἄριστος διδάσκαλος τῆς ὁποίας ἀποδεικνύεται κατὰ τὴν μεταγενέστερη περίοδο ὁ ἅγιος Συμεὼν Θεσσαλονίκης. Ὁ ἅγιος, λοιπὸν, Συμεὼν, στὴν πραγματεία του *Περὶ τοῦ τέλους ἡμῶν*⁴, ἀφιερώνει εἰδικὸ κεφάλαιο *Περὶ τοῦ συνεχῶς κοινωνεῖν ἅπαντας τῶν φρικτῶν μυστηρίων, ὡς ὑπὲρ πάντα ἐπωφελοῦς ὄντος τοῦ ἔργου*. Ἀναφερόμενος δὲ ἰδιαίτερα στὴν περίπτωση τῶν ἀσθενῶν καὶ τῶν γερόντων, θεωρεῖ ὅτι θὰ πρέπει νὰ κοινωνοῦν συχνά, ἂν εἶναι δυνατόν, καὶ κάθε Κυριακῇ, διότι ἀποτελεῖ γι' αὐτοὺς ζωὴν καὶ ἰσχύν. Τοὺς προτρέπει δὲ νὰ εἶναι σπουδαιότεροι πρὸς τὴν κοινωνίαν, ὅταν ἀντιμετωπίζουσιν κίνδυνο θανάτου, καὶ μὴ κατὰ τινὰς ἄφρονας τῆς ζωῆς κοινωνῆσαι φοβεῖσθωσαν μὴ ποτε, φησίν, ἀποθάνωμεν καὶ μᾶλλον ἔση, τονίζει εἰ μὴ μετάσχης τῆς φρικτῆς κοινωνίας ἀποθανῶν. Τοῦτο γὰρ σοι ζωὴ, ρῶσις, δύναμις καὶ πρὸς τὴν αἰώνιον ζωὴν ἐκείνην ἐφόδιον.

β) Ὁ τρόπος μεταφορᾶς τῆς Θείας Κοινωνίας ἔξω ἀπὸ τὸ ναὸ εἶναι ἐπίσης ἓνα πρόβλημα, πὺ ἐπηρεάζει ἄμεσα τὴν ποιμαντικὴ διακονία τῆς Ἐκκλησίας στὰ Νοσηλευτικὰ Ἰδρύματα. Ἐπ' αὐτοῦ εἶναι γνωστὸν ὅτι στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία, τόσο ἐξ αἰτίας τῶν διωγμῶν, ὅσο καὶ ἐκ τῶν πνευματικῶν ἀναγκῶν τῶν ἐρημιτῶν, εἶχε ἀναπτυχθεῖ ἡ πρακτικὴ οἱ χριστιανοὶ νὰ διατηροῦν κατ' οἶκον ἢ νὰ φέρουσιν μαζί τους τὴ Θεία Εὐχαριστία καὶ νὰ κοινωνοῦν μόνοι τους. Ἀπὸ τὴ βυζαντινὴ ὁμως περίοδο καὶ ἐξῆς ἡ μετα-

φορά, κατὰ συνέπεια καὶ ἡ μετάδοση τῆς Θείας Κοινωνίας, ἦταν κυρίως ἔργο τοῦ ἱερέα ἢ τοῦ διακόνου καὶ γινόταν κατὰ ἐπίσημο τρόπο. Ὅπως λέγει ὁ ἅγιος Συμεὼν Θεσσαλονίκης εἶναι ἀναγκαῖον τὸ μετὰ τιμῆς προπέμπειν τὰ ἅγια. Ὅταν, λοιπὸν, ὁ ἱερέας πρόκειται νὰ κοινωνήσῃ κάποιον, θὰ πρέπει πρῶτα νὰ ἐτοιμάζει στὴν πρόθεση ἐν τῷ ἱερῷ ποτηρίῳ τὴν θεῖαν μερίδα, καὶ μετὰ προηγουμένης λαμπάδος, τὸν ἱερέα ἐνδεδυμένον ἐπιτραχήλιον κρατοῦντα πορεύεσθαι, καὶ οὕτω μετὰ τὸ κοινωνῆσαι τὸν ἀρρωστοῦντα ἐπανέρχεσθαι πάλιν.

Σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν ἀνωτέρω παραδεδομένη εὐλαβῆ πρακτικὴ, ὁ Συμεὼν χαρακτηρίζει ὡς οὐκ εὐλαβῆς τὸ κατέχειν τὰ ἅγια ἐν κόλποις καὶ ὀδεύειν ἢ καθῆσθαι. Ἰδιαίτερα δὲ θεωρεῖ ὅτι ἁμαρτάνει ὁ ἱερέας ἐκεῖνος ἢ ὁ πνευματικός, πὺ δι' αἰσχροκέρδειαν ποιεῖ τὸ τοιοῦτον. Ἐκτὸς καὶ ἐὰν ἡ παράκαμψη αὐτῆ τῆς τάξης γίνεται κατὰ πολλὴν ὅτι καὶ μεγίστην ἀνάγκην. Ὡς τέτοιους δὲ λόγους ἀνάγκης ὁ Συμεὼν ἀναφέρει δύο: ἐρημίας οὔσης, καὶ μὴ δυνατόν τοῦ ὄντος τοῦ τὴν τάξιν γενέσθαι, ἢ ἐν μέσῳ ἐθνικῶν ἐστὶ τις καὶ παρησιασάσθαι οὐ δύναται, μήποτε τις καὶ ἀτιμία γένηται τοῖς ἁγίοις⁵.

Αὐτὸ τὸ πνεῦμα τῆς οἰκονομίας κατὰ τὴ μεταφορὰ τῆς Θείας

Κοινωνίας έξω από τὸ ναὸ κυριάρχησε στὴν Ἐκκλησία κατὰ τὰ νεώτερα χρόνια ἐξ αἰτίας τῆς ἀλλαγῆς τῶν συνθηκῶν ζωῆς καὶ τῆς ἀνάγκης προσαρμογῆς σ' αὐτές. Σὲ σχετικὴ δὲ γνωμοδότησή του ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς Π. Τρεμπέλας⁶ τάσσεται ὑπὲρ τῆς χωρὶς πομπὴ μεταφορᾶς τῆς Θείας Κοινωνίας στοὺς ἀσθενεῖς γιὰ τοὺς ἑξῆς λόγους: 1) Δεδομένου τοῦ γεγονότος ὅτι μεταξὺ τοῦ πληθυσμοῦ, ἰδιαίτερα τῶν ἀστικῶν κέντρων, ὑπάρχουν σήμερα καὶ πολλοί, ὄχι μόνο ἀδι-ἀφοροι, ἀλλὰ καὶ ἀσεβεῖς καὶ βλάσφημοι, ἀποτελεῖ καθήκον τῆς Ἐκκλησίας νὰ προφυλάσσει τὰ ἅγια μυστήρια ἀπὸ κάθε ἐνδεχόμενη ἐνέργεια βεδήλωσής τους. 2) Ὁ θόρυβος τὸν ὁποῖον προκαλεῖ στὸν κοινωνικὸ περίγυρο ἢ δημόσια ἐπίσημη ἐμφάνιση τοῦ ἱερέα εἶναι φυσικὸ νὰ ἐνοχλεῖ τόσο τοὺς ἴδιους τοὺς ἀσθενεῖς, ὅσο καὶ τοὺς οἰκείους τους καὶ νὰ λειτουργεῖ ἔτσι ἀνασταλτικὰ γιὰ τὴν κατ' οἶκον μετάδοση τῆς Θείας Κοινωνίας. 3) Παράλληλα μὲ τὴν μετάδοση τῆς Θείας Κοινωνίας ἢ ἐπίσκεψη τῶν ἀσθενῶν δὲν παύει ν' ἀποτελεῖ καὶ μιὰ ποιμαντικὴ εὐκαιρία, στὰ πλαίσια τῆς ὁποίας ὁ ἱερέας καλεῖται μὲ διάκριση νὰ στηρίξει τὴν ἐλπίδα τοῦ ἀσθενοῦς καὶ ὄχι νὰ τὸν ἀναστατώσει ψυχολογικὰ μὲ ἐνέργειες, οἱ ὁποῖες εὐκόλα μπορεῖ

νὰ παρεξηγηθοῦν καὶ νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἄγγελος κακοῦ. 4) Στὰ νοσηλευτικὰ ἱδρύματα οἱ ἱατροὶ καὶ τὸ ἄλλο προσωπικὸ ἀρνοῦνται συχνὰ τὴν κατ' αὐτὸν τὸν ἐπίσημο τρόπο μεταφορᾶ τῆς Θείας Κοινωνίας, διότι θεωροῦν ὅτι ἔτσι ἀναστατώνονται ψυχολογικὰ οἱ ἄλλοι ἀσθενεῖς.

γ) Ἡ ἐκφραση βούλησης γιὰ συμμετοχὴ στὸ μυστήριο καὶ ὁ σεβασμὸς τῆς ἱερότητάς του εἶναι βασικὲς καὶ ἀπαράδρατες προϋποθέσεις, πὺ ὅπως στὸ παρελθόν, ἔτσι καὶ σήμερα θὰ πρέπει νὰ τηροῦνται μὲ σχολαστικότητα κατὰ τὴν μετάδοση τῆς Θείας Κοινωνίας στοὺς ἐτοιμοθανάτους, πὺ συχνὰ λαμβάνει χώρα σὲ κάποιο νοσηλευτικὸ ἴδρυμα. Καὶ ἡ μὲν ἐπιθυμία τοῦ θνήσκοντος μπορεῖ νὰ ἐκφρασθεῖ μὲ λόγο ἢ ἀκόμη καὶ διὰ σχήματος ἢ νεύματος⁷. Ὁ τρόπος ὅμως καθ' ἑαυτὸν μετάδοσης τῆς Θείας Κοινωνίας *συμμετρηθήσεται*, ὅπως λέγει χαρακτηριστικὰ ὁ ἐπίσκοπος Κρήτης Ἡλίας (12 αἰ.)⁸ πρὸς τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ... "Ὅταν, δηλαδή, συμβαίνει ἀπὸ ἀμέλεια τῶν οἰκείων νὰ καλεῖται ὁ ἱερέας νὰ κοινωνήσῃ ἀσθενεῖς ἐπὶ τῆς τελευταίας ὥρας..., ὥστε ἐμπνεῖν μὲν εἰσέτι, ἀναισθητεῖν δὲ καὶ μηδὲ λαβεῖν, μηδὲ φαγεῖν δύνασθαι, ἀλλὰ καὶ τὸ προσενηνεγμένον ὑπ' ἀναισθησίας ἢ καὶ ἄλλως πως παραπτύειν, ἢ μετάδοση τῆς Θείας Κοινωνίας μπορεῖ νὰ γίνῃ διὰ τῆς ἐπαφῆς καὶ ἐπιχρίσεως τῶν πανιέρων ἁγιασμάτων στὰ χεῖλη καὶ στὴ γλῶσσα τοῦ θνήσκοντος. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ περιφυλαχθήσεται καὶ ἁγίοις τὸ σεβάσιμον, ἐξασφαλίξε-ται δὲ καὶ τὸ ἀδιάπτωτον τοῦ 83ου κανόνα τῆς Πενθέκτης⁹, ὁ ὁποῖος ἀπαγορεύει μὲν τὴν μετάδοση τῆς Θείας Κοινωνίας τοῖς νεκροῖς σώμασιν, τὴν ἐπιτρέπει ὅμως τοῖς μικρὸν ἔτι ἐμπνέουσιν.

δ) Τέλος, μέσα στὴ χαώδη ἀπὸ ἄποψη πνευματικὴ ἀτμόσφαιρα τῶν μεγάλων συγχρόνων νοσηλευτικῶν ἱδρυμάτων, ὅπου ἡ

άνωνυμία και τὸ πολυπληθὲς τῶν εὐκαιρικῶν νοσηλευομένων ἀσθενῶν καθιστᾷ δύσκολη ἕως ἀδύνατη τὴν ἀνάπτυξη προσωπικῆς ἐπικοινωνίας μαζί τους ὁ προσδιορισμὸς ἀπὸ τὸν νοσοκομειακὸ ἱερέα ἀσφαλῶν κριτηρίων, γιὰ τὸ ποιοί ἀπὸ τοὺς θνήσκοντες ἀσθενεῖς κρίνονται ἄξιοι μεταλήψεως ἐν ὥρᾳ θανάτου καὶ ποιοί ὄχι, εἶναι ἀντικειμενικὰ μιὰ πολὺ δύσκολη ὑπόθεση. Ὡστόσο, ἕναν χρῆσιμο πρὸς τοῦτο ὁδηγὸ μᾶς παρέχει μιὰ κανονικὴ ἀπόκριση τοῦ πατριάρχου Κων/λεως Γαβριὴλ τοῦ Γ' (1705)¹⁰, ἡ ὁποία ὁμαδοποιεῖ σὲ δύο βασικὲς κατηγορίες τίς ἐμφανιζόμενες περιπτώσεις θνησκόντων ἀσθενῶν, ὅπου ὁ ἱερεὺς καλεῖται νὰ μεταδώσει τὴ Θεία Κοινωνία. Ἔτσι, στὴν πρώτη κατηγορία, ὅπου ὁ ἱερεὺς μπορεῖ ἀνεμπόδιστα νὰ μεταδώσει τὴ Θεία Κοινωνία, παρότι δὲν προηγήθηκε τῆς ἐπιθανάτιας ἀγωνίας Ἐξομολόγηση, ἀνήκουν: πρῶτον ὅσοι ἐπὶ ζωῆς τους ἐμαρτυροῦντο εὐλαβεῖς ὄντες εἰς τὰ θεῖα... καὶ ἐσύχναζον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐξομολογούμενοι μετὰ πόθου καὶ μεταλαμβάνοντες τὰ θεῖα δῶρα... ὡς προοδικασμένους καὶ πιστοὺς· δεύτερον ὅσοι ἔκαμαν πολλὰ θανάσιμα καὶ ἀρνησίθεα ἁμαρτήματα, ὕστερα ὁμως μετενόησαν ἐκ καρδίας καὶ ἐξομολογήθησαν καὶ ἐδέχθησαν σκληροὺς καὶ κοπιαστικὸς κανόνας ἀπὸ τοὺς πνευματικούς... ὡς εὐρισκομένους εἰς μετάνοιαν καὶ ἀγῶνα παιδείας καὶ πλεόν δὲν ἀνερευνᾷ παρέχει τὸ ἄπειρον τοῦ Θεοῦ ἔλεος ἢ Ἐκκλησία· καὶ τρίτον ἐκεῖνοι τῶν

ὁποίων ἡ πολιτεία κατὰ ἀκριβείαν ἡμῖν ἐστὶν ἀγνώριστος, οὔτε καὶ ἐὰν εἰς τὴν ὥραν ἐκείνην τῆς ἀναισθησίας καὶ τοῦ τέλους ἂν ἐμετανόησαν δὲν τὸ ἠξεύρομεν καὶ στοὺς ὁποίους συγχωροῦμεν τὴν τῶν ἀχράντων μυστηρίων μετάληψιν, ἀφίνοντες τὴν κρίσιν εἰς τὴν θεῖαν πρόγνωσιν.

Ἀντίθετα, στὴ δεύτερη κατηγορία, ὅπου ὁ ἱερεὺς πρέπει νὰ ἀρνεῖται τὴ μετάδοση τῆς Θείας Κοινωνίας, ἀνήκουν ὅλοι ἐκεῖνοι, ὅσοι κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἐπίγειας ζωῆς τους οὔτε ἐπόθησαν, οὔτε ἐζήτησαν τὴν τοιαύτην σωτηρίαν, ἀλλὰ διεπέρασαν καὶ ἔζησαν ἀνευλαθῶς καὶ ἀσώτως μὴ ἐξομολογηθέντες ποτε, μήτε κοινωνήσαντες. Στοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς ἂν τοὺς ἔλθῃ ἀναισθησίας πάθος, καὶ εἶναι εἰς ἡμᾶς ἀναμφιβόλως ἐγνωσμένον, ὅτι ἕως τὴν ὥραν τοῦ πάθους τῆς ἀναισθησίας ἔμειναν ἀδιόρθωτοι, τοὺς τοιοῦτους ὡς ἀναξίους, καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς θείας χάριτος ἀποδοκιμασμένο μὲ εὐλογον καὶ δικαίαν αἰτίαν τοὺς ἀποστρέφεται καὶ ἡ ἀγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία καὶ τοὺς ὕστερῆ τὴν ἀγίαν κοινωνίαν ἐκείνην, ὅπου ποτέ τους δὲν ἐζήτησαν, κρίνουσα τὴν τοιαύτην ἐγκατάλειψιν ἀπὸ θείας ὀργῆς φανερώτατα, ὡσὰν ὁποῦ εὐρέθησαν ἀμετανόητοι καὶ ἀδιόρθωτοι εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου τους, ὥστε κατὰ ἀλήθειαν καὶ ἂν μεταλάβουν οἱ τοιοῦτοι, οὐδὲν ὠφελοῦνται, μάλιστα κρῖμα ἐσθίουσιν, ὅτι πῦρ καταναλίσκον ἐστὶ τοῖς ἀναξίοις ὁ Θεός.

1. Πρὸς Ἐφραίμους XX. ΒΕΠΕΣ 2, σελ. 292.

2. Γ. ΡΑΛΛΗΣ-Μ. ΠΟΤΛΗΣ, *Σύνταγμα τῶν Θεῶν καὶ Ἱερῶν Κανόνων*, Ἐκδόσεις Γρηγόρη, Φωτοτυπικὴ ἀνατύπωση 1993, τόμ. Β', σελ. 143.

3. Βλ. σχετικὰ Α.Γ. ΜΑΤΙΜΟΡΤ, *L'Église en prière. Introduction a la liturgie*. Desclée et Co, Tournai, Belgium 1961, σελ. 581-593.

4. PG 155, 672. Γ - 673 A.

5. Πρὸς Γαβριὴλ ΜΑ'. PG 155, 949 BCD.

6. Π. ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ, *Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς μεταφορᾶς τῶν ἀχράντων μυστηρίων εἰς τοὺς ἀσθενεῖς*. Ἐκκλησία 4 (1926), σελ. 314-316, 395-397.

7. Γαβριὴλ Κωνσταντινουπόλεως, *Διάταξις ΜΓ. Μ. ΓΕΔΕΩΝ, Κανονικαὶ διατάξεις, ἐπιστολαί, λύσεις, θεσπίσματα τῶν ἀγιωτάτων πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου μέχρι Διονυσίου τοῦ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως*, ἐν Κωνσταντινουπόλει, Πατριαρχικὸν Τυπογραφεῖον, 1888-1889. τόμ. Α', σελ. 129.

8. Γ. ΡΑΛΛΗΣ-Μ. ΠΟΤΛΗΣ, μν. ἔργ., τόμ. Ε', σελ. 375-376.

9. Γ. ΡΑΛΛΗΣ-Μ. ΠΟΤΛΗΣ, μν. ἔργ., τόμ. Β', σελ. 495-496.

10. Μ. ΓΕΔΕΩΝ, μν. ἔργ., τόμ. Α', σελ. 126-129.

Ἡ Εἰκόνα τοῦ «ἀσπασμοῦ»

Τοῦ Εὐσταθίου Γιαννῆ, Δρ. Παιδαγωγικῆς, Θεολόγου-Ἀγιογράφου

Τὸ θέμα τοῦ «ἀσπασμοῦ» ἢ τῆς «συνάντησης», φαίνεται νὰ βοήθη τὴν εἰκαστική του ἔκφραση στὴ βυζαντινὴ εἰκονογραφία ἤδη κατὰ τὴν παλαιοχριστιανικὴ ἐποχή¹. Ἡ πλέον γνωστὴ παράσταση «ἀσπασμοῦ» σὲ φορητὴ Εἰκόνα καὶ μάλιστα σὲ ξύλο στρογγυλὸ-σχήμα γνωστὸ ὡς *tondo*-εἶναι «ὁ ἀσπασμὸς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου», στὸν τύπο τῆς ὁμόθεμης Εἰκόνας τῆς Ἱ. Μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τῆς Πάτμου².

Κατὰ τὸν Μανώλη Χατζηδάκη, «σύμφωνα μὲ τις ιδέες ποὺ ἐκφράζονται στὸ τροπάριο τῆς ἐορτῆς (29 Ἰουνίου), ἡ παράσταση τοῦ ἀσπασμοῦ τῶν δύο κορυφαίων ἀποστόλων γίνεται σύμβολο οἰκουμενικῆς εἰρήνης»³. Ἡ Karoline Kreidl-Παπαδοπούλου φρονεῖ ὅτι ἡ Εἰκόνα τοῦ ἀσπασμοῦ Πέτρου καὶ Παύλου, ὑπαινίσσεται τὴν –σύμφωνα μὲ ἀπόκρυφη παράδοση– ὑποδοχὴ καὶ περίπτωξη τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἀπὸ τὸν Ἀπόστολο Πέτρο, κατὰ τὴν ἄφιξη τοῦ πρώτου στὴ Ρώμη⁴. Κατὰ τὴν ἄποψή μου, δὲν εἶναι ἀπίθανο, σὺν τοῖς ἀνωτέρω, ἢ ἐν λόγῳ Εἰκόνα νὰ ἀπηρεῖ καὶ τὸ κλίμα διενέξεων καὶ ἐρίδων στοὺς κόλπους τῆς πρώτης Ἐκκλησίας, ἐξαιτίας ἀπαιτήσεων πρωτοκαθεδρίας καὶ πρωτείων κάποιων χριστιανῶν,

ἀποτελώντας εἰκαστικὸ ὑπομνηματισμὸ τοῦ γνωστοῦ χωρίου τῆς πρώτης πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς: «ἐδηλώθη γάρ μοι περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί μου, ὑπὸ τῶν Χλόης, ὅτι ἐρίδες ἐν ὑμῖν εἰσὶ. Λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι ἕκαστος ὑμῶν λέγει· ἐγὼ μὲν εἰμὶ Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ ἐγὼ δὲ Κηφᾶ, ἐγὼ δὲ Χριστοῦ. Μεμέρισται ὁ Χριστός;»⁵.

Ἔχω λοιπὸν τὴν αἴσθησι ὅτι, πέρα ἀπὸ σύμβολο οἰκουμενικῆς εἰρήνης, ἢ ἐν λόγῳ Εἰκόνα ἀποτελεῖ καὶ σύμβολο ἀδελφικῆς φιλίας καὶ ἀμοιβαίας ἀγάπης τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Καὶ αὐτὸς ἀκριβῶς ὁ τελευταῖος συμβολισμὸς ὁδήγησε τὸν γράφοντα στὴ φιλοτέχνηση τῆς Εἰκόνας τοῦ ἀσπασμοῦ τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου τοῦ Πρωτοκλήτου καὶ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου τοῦ Α΄ στὴν

Ἀθήνα, γὰ νὰ δηλωθεῖ καὶ εἰκαστικὰ ἢ κορυφαία δωρεὰ τῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης τῶν δύο ἐκκλησιῶν.

Συνάντησι πρωτίστως σημαίνει ὑποδοχή⁶. Δοχὴ, δηλονότι, καὶ περιχώρησι τοῦ ἄλλου, ἀλλὰ ἐν ταυτῷ καὶ σύν-χώρησι μετὰ τοῦ ἄλλου. Ποὺ θὰ πεῖ ὅτι ἡ ὑποδοχὴ ὡς στάσι ὑπαρξιακὴ στὰ πλαίσια τῶν διαπροσωπικῶν

σχέσεων εκβάλλει στην αποδοχή: στο δέξιμο δηλαδή και την παραδοχή του άλλου στο σύνολό του - στη συγκεκριμένη ολοκληρία της ύπαρξής του. Αυτό όμως προϋποθέτει και προεκτείνεται στις επιμέρους στάσεις του «σεβασμού», της «κατανόησης» και της «άνοχης» του άλλου. Δεν μπορώ να συναντήσω αληθινά κάποιον, αν δεν σέβομαι «δωρεάν» τη μοναδικότητα και ιερότητα του ανθρώπινου προσώπου. "Αν δεν είμαι σε θέση να κατανοήσω τον άλλον τοποθετούμενος στη θέση του και διώνοντας αναλογικά τον δικό του κόσμο. "Αν δεν έχω τη μεγαλοσύνη να άνεχθώ την ιδιαιτερότητα και ιδιοπροσωπεία του.

Η συνάντηση, κατά δεύτερον, προεκτείνεται στη φιλοξενία, στη «συναγωγή» του ξένου, κατά τον ευαγγελικό λόγο⁷, πόσο μάλλον του αδελφού. Είναι χαρακτηριστική εν προκειμένω η προτροπή του 'Αποστόλου Παύλου: «της φιλοξενίας μη ἐπιλανθάνεσθε· διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες ξενίσαντες ἀγγέλους»⁸. "Αλλωστε, για τη δική μας ιδιαίτερα ἑλληνορθόδοξη παράδοση, τὸ «ξενίζεῖν» καὶ «φιλοξενεῖν» ἀποτελεῖ τρόπο ζωῆς.

Τελικά, ἡ στάση ὑποδοχῆς καὶ ἡ στάση φιλοξενίας για τὴν ἐκκλησιαστικὴ μας αὐτοσυνειδησία, κορυφώνονται στὴ στάση ἀγάπης⁹. Μιᾶς ἀγάπης ὄχι ἀπλὰ «φυσικῆς» - ἀνθρωποκεντρικῆς, ἀλλὰ ἀγάπης ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ. «Ἄλλη γὰρ ἐστὶν ἡ ἀγάπη τῆς ψυχῆς ἢ φυ-

σική καὶ ἄλλη ἢ ἐκ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος αὐτῆ προσγινομένη»¹⁰. Τὸ κλίμα καὶ τὴν ἀτμόσφαιρα αὐτῆς τῆς ἀγιοπνευματικῆς ἀγάπης, κατὰ κύριο λόγο, ἐκφράζει συμβολικὰ ἡ σχολιαζομένη Εἰκόνα τοῦ «ἀσπασμοῦ». Ἀκόμη καὶ «τὸ ὄλο τελετουργικὸ τῶν σωματικῶν κινήσεων», κατὰ τὴν ὥρα τῆς συνάντησης: ὁ ἐναγκαλισμός, ὁ ἀσπασμός, τὸ βλέμμα, τὸ μειδίαμα, ἡ λάμψη τοῦ προσώπου, αἰσθητοποιοῦν καὶ ἀπτοποιοῦν τὸν κόσμο τῶν συναισθημάτων οἰκειότητας, ἀγάπης καὶ φιλίας πὺ διώνουν οἱ συναντώμενοι καὶ δίδουν μαρτυρία ἐνὸς ἐπέκεινα χώρου. «Οἱ κινήσεις αὐτῆς ἐπεκτείνονται στὴν ὑλικότητα καὶ σωματικότητά τους πέρα ἀπὸ τὴν ἐκφραστικὴ δυνατότητά τους ὡς δηλωτικὲς μόνο τιμῆς καὶ σεβασμοῦ», γράφει ὁ καθηγητῆς Ἀλέξανδρος Σταυρόπουλος¹¹. Πρόκειται λοιπὸν ἐδῶ για μιὰν ἄλλης ποιότητας ἀγάπη, «ἥς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ Θεός».

Ἡ ἐν Χριστῷ αὐτῆ ἀγάπη, κατὰ τὸν περίφημο ὕμνο τῆς ἀπὸ τὸν Ἀπόστολο τῶν ἐθνῶν στὴν πρώτη πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολή του, «μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ, ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγκαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ· πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει»¹².

1. Βλ. O. Demus, *The Mosaics of Norman Sicily*, London 1950, σελ 296 καὶ 299.

2. Βλ. Μ. Χατζηδάκη, *Εἰκόνες τῆς Πάτμου. Ζητήματα θυξαντινῆς καὶ μεταθυξαντινῆς ζωγραφικῆς*, Ἀθήνα 1997, σελ. 124.

3. Αὐτόθι.

4. K. Kreidl - Papadopoulos, *Ikonen und Kultobjekte der Ostkirche. Kunsthistorisches Museum, Ausstellungskatalog*, Wien 1981, 5.

5. Α' Κορινθ. α', 11-12.

6. Ἀναλυτικότερα τὰ ἐδῶ ἀναπτυσσόμενα, βλέπε στό: Ἀ.Μ. Σταυρόπουλου, *Ἡ τέχνη τῆς ἀγάπης*. Πά-

φος, Ἰ. Βασιλικὴ καὶ Σταυροπηγιακὴ Μονὴ Ἁγίου Νεοφύτου, 1998.

7. Ματθ. κε', 35.

8. Ἐβρ. ιγ', 1-2.

9. Εἶναι ἀξιοσημείωτη ἐδῶ ἀκόμη καὶ ἡ γλωσσικὴ γειννίαση τῶν ὄρων στὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ, ὅπου τὸ ρῆμα «ἀγαπάω» ἐπὶ προσώπων σημαίνει ὑποδέχομαι, φιλοξενῶ καὶ περιποιῶμαι. Βλ. Ἰ. Σταματάκου, *Λεξικὸν ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης*, Ἀθήνα 1949, 15.

10. Διαδόχου Φωτικῆς, *Σχόλια εἰς Α' Λόγον περὶ ἀγάπης, ἐλπίδος καὶ πίστεως*, PG 88, 1164A.

11. Μνημ. ἔργ., σελ. 52.

12. Α' Κορινθ. ιγ', 4-8.

Ἡ ἀστρονομικὴ ἀναγκαιότητα τοῦ δίσεκτου ἔτους

Τῶν Στράτου Θεοδοσίου καὶ Μάνου Δανέζη,
Καθηγητῶν Πανεπιστημίου

Τὰ ἀρχαῖα ρωμαϊκὰ ἡμερολόγια

Τὸ πρωταρχικὸ ρωμαϊκὸ ἡμερολόγιο ἦταν καθαρὰ σεληνιακὸ καὶ βασίζοταν ἀποκλειστικὰ καὶ μόνον στὶς φάσεις τῆς θεϊκῆς Σελήνης. Σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση, τὸ ἡμερολόγιο αὐτὸ ἦταν δημιουργημα τοῦ Ρωμύλου (Romulus), τοῦ μυθικοῦ ἰδρυτῆ τῆς Ρώμης (753 π.Χ.). Πιθανὸν ὅμως νὰ πρόκειται γιὰ υἱοθέτηση τοῦ σεληνιακοῦ ἡμερολογίου τῆς πόλεως τοῦ Λατίου Ἰάλβας Λόγγας (Alba Longa), τῆς Μεγάλης Λευκῆς Πόλης, πού εἶχε ἰδρύσει ὁ Ἀσκάνιος ἢ Ἰουλος, γιὸς τοῦ μυθικοῦ Αἰνεία, στοὺς πρόποδες τοῦ ὄρους Ἰάλβανον (Albanus).

Ὅποια ὅμως καὶ ἂν εἶναι ἡ πραγματικότητα, τὸ ἡμερολόγιο αὐτὸ ἦταν ἀρκετὰ περίεργο, ἐφ' ὅσον ὑπολόγιζε τὴ διάρκεια τοῦ ἔτους ἴση μὲ 304 ἡμέρες καὶ τὸ διαίρει σὲ 10 μόνο μῆνες μὲ ἀντίστοιχη διάρκεια 30 ἢ 31 ἡμερῶν. Ἡ διαίρεση αὐτὴ εἶχε γίνεи, ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἀποψη τῶν ἀρχαίων Ρωμαίων ἡ χρονικὴ περίοδος ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ χειμῶνα μέχρι τὴν ἀρχὴ περιόδου τῆς ἀνοιξῆς δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπολογίζεται στὸ ἔτος, ἀφοῦ δὲν ὑπῆρχε σ' αὐτὴν καμιά ἀγροτικὴ ἀπασχόληση. Δηλαδή, κάθε χειμῶνα ἐμφανιζόταν ἓνα μὴ προσμετρούμενο ἡμερολογιακὸ κενό, πὸν διαρκοῦσε περίπου δύο μῆνες. Ἀρχικὰ οἱ μῆνες ὀνομάζονταν ἀπὸ τὴν ἀριθμητικὴ τους τάξη: Πρῶτος, Δεύτερος, Τρίτος..., Δέκατος. Γρήγορα, ὅμως, στοὺς τέσσερις πρώτους οἱ Ρωμαῖοι ἔδωσαν ὀνόματα θεῶν τους, ἐνῶ οἱ ἕξι ὑπόλοιποι διατήρησαν τὴν ἀριθμητικὴ τους σειρά. Ὁ πρῶτος μῆνας ὀνομάστηκε Μάρτιος, ἐνῶ ὁ δέκατος μῆνας ἦταν ὁ Δεκέμβριος. Αὐτὸ ἐξηγεῖ, ὅπως θὰ

δοῦμε, τὶς ὀνομασίες τῶν μηνῶν, τὶς ὁποῖες κληρονομήσαμε ἀπὸ τοὺς Ρωμαῖους καὶ τὶς διατηροῦμε μέχρι σήμερα. Τὸ πολιτικὸ ἔτος ἀρχίζει τὴν 1η Μαρτίου, τὸν μῆνα δηλαδή τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας, μιὰ λογικότερη, ἀστρονομικὰ, ἀφετηρία ἀπὸ τὴν 1η Ἰανουαρίου πὸν χρησιμοποιοῦμε σήμερα ὡς ἀρχὴ τοῦ ἔτους.

Σύμφωνα μὲ τὸν Πλούταρχο, οἱ ἀρχαῖοι Ρωμαῖοι, τὴν ἐποχὴ τοῦ Ρωμύλου, τὸν πρῶτο μῆνα τοῦ ἔτους τὸν ὀνόμασαν Martius (Μάρτιο) πρὸς τιμὴν τοῦ θεοῦ Mars (Ἄρη) στὸν ὁποῖο ἦταν ἀφιερωμένος. Ὁ δεύτερος μῆνας, ὁ Aprilis (Ἀπρίλιος), ἦταν ἀφιερωμένος στὴν Ἀφροδίτη ἢ στὸν Ἀπόλλωνα ἀπὸ τὴ λαϊκὴ ὀνομασία τοῦ ὀποῖου –Aperita– προερχόταν τὸ ὄνομά του. Ἄλλη ἐκδοχὴ θεωρεῖ ὅτι τὸ ὄνομα Aprilis προέρχεται ἀπὸ τὸ λατινικὸ ρῆμα aperio πὸν σημαίνει ἀνοίγω, ἐπειδὴ τὸν μῆνα αὐτὸν ἀνθίζουν (ἀνοίγουν) τὰ λουλούδια ἢ ἀπὸ τὸ ἐπίθετο aperitus πὸν σημαίνει ἀνοικτός. Τὸν τρίτο μῆνα τὸν ὀνόμασαν Majus (Μαῖο) ἀπὸ τὴν ἀρχαϊκὴ θεότητά τους Maja, σύζυγο τοῦ Vulcanus (Ἡφαίστου) καὶ θεότητα τῆς Γῆς, ἡ ὁποία ἀργότερα ταυτίστηκε μὲ τὴ Μαία, τὴ μητέρα τοῦ Ἑρμῆ, στὸν ὁποῖον ὁ μῆνας ἦταν ἀφιερωμένος. Τὸν τέταρτο μῆνα τὸν ὀνόμασαν Junius (Ἰούνιο) ἀπὸ τὴ θεὰ Juno (Ἥρα), στὴν ὁποία ὁ μῆνας αὐτὸς εἶχε ἀφιερωθεῖ. Οἱ ἄλλοι μῆνες διατήρησαν τὴν ἀριθμητικὴ τους σειρά. Δηλαδή Quintilis (Πέμπτος), Sextilis (Ἑκτος), September (Ἑβδομος), October (Ὀγδοος), November (Ἐνατος) καὶ December (Δέκατος).

Τὸ ἀρχαῖο δωδεκάμηνο ρωμαϊκὸ ἡμερολόγιο

1) Martius	31 ἡμέρες
2) Aprilis	30 ἡμέρες
3) Majus	31 ἡμέρες
4) Junius	30 ἡμέρες
5) Quintilis	31 ἡμέρες
6) Sextilis	30 ἡμέρες
7) September	30 ἡμέρες
8) October	31 ἡμέρες
9) November	30 ἡμέρες
10) December	30 ἡμέρες

Ὁ πρῶτος, ὁ τρίτος, ὁ πέμπτος καὶ ὁ ὄγδοος μήνας εἶχαν διάρκεια 31 ἡμέρες, ἐνῶ οἱ ὑπόλοιποι ἔξι μῆνες 30 ἡμέρες. Ἔτσι, συνολικὰ τὸ ἔτος εἶχε διάρκεια 304 ἡμερῶν. Τὸ σεληνιακὸ αὐτὸ δεκάμηνο ἔτος τῶν ἀρχαίων Ρωμαίων εἶχε παράδοξα ἀποτελέσματα στὴν ἐφαρμογὴ του. Οἱ ἴδιοι μῆνες, μὲ τὴν πάροδο τῶν ἐτῶν, μποροῦσαν νὰ γίνουν ἄλλοτε θερινοὶ καὶ ἄλλοτε χειμερινοί. Τὰ κοινωνικὰ προβλήματα ποὺ δημιουργοῦσε τὸ γεγονός αὐτὸ ὀδήγησαν γρήγορα σὲ μιὰ ἡμερολογιακὴ ἀναθεώρηση, τὴν ὁποία πραγματοποίησε τὸ 700 π.Χ. ὁ δεῦτερος, μετὰ τὸν Ρωμύλο, βασιλιάς τῆς Ρώμης, ὁ Σαβίνος Νουμᾶς Πομπίλιος (Numa Pompilius, 715-673 π.Χ.).

Ὁ Νουμᾶς, προκειμένου νὰ πείσει τοὺς Ρωμαίους γιὰ τὴν ὀρθότητα καὶ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ἀλλαγῆς τοῦ ἡμερολογίου, ἰσχυρίσθηκε ὅτι τὸν ἐνέπνευσε ἡ πηγαία νύμφη Ἑγερία (Egeria). Τὸν ἰσχυρισμὸ αὐτὸν ἄλλωστε πρόβαλλε κάθε φορὰ ποὺ ἤθελε νὰ πείσει τοὺς Ρωμαίους γιὰ τὴν ὀρθότητα τῶν θεομῶν καὶ τῶν νόμων ποὺ εἰσήγαγε.

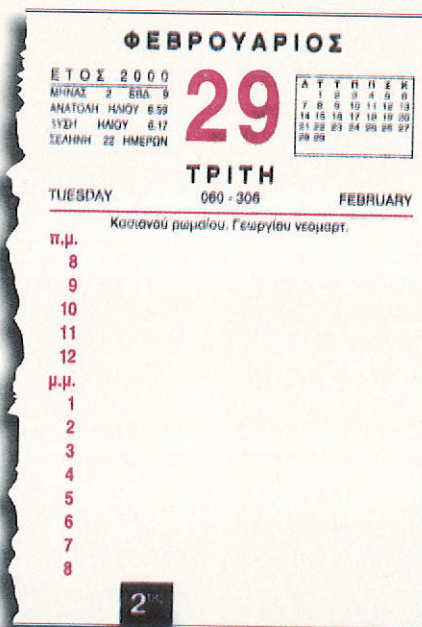
Κατὰ τὴν παράδοση, ὁ Νουμᾶς συναντοῦσε κρυφὰ τὴν Ἑγερία, ποὺ ἔγινε ἀργότερα γυναίκα του, στὸ ἱερό της ἄλσος (Τίτος Λίβιος I, 19). Ἔτσι, λοιπόν, ὁ Νουμᾶς –μετὰ ἀπὸ ὑπόδειξη τῆς Ἑγερίας*– πρόσθεσε δύο ἀκόμα μῆνες στὸ ἔτος, τὸν Ἰανουάριο (Januarius) καὶ τὸν Φεβρουάριο (Februarius), ποὺ κάλυψαν τὴν περίοδο ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ χειμῶνα μέχρι τὴν ἀρχὴ τῆς ἀνοιξιῆς. Ὁ Januarius πῆρε τὴν ὀνομασία του ἀπὸ τὸν διπρόσωπο θεὸ Janus (Ἰανό), προστάτη τῆς οἰκιακῆς θύρας (janua). Ὁ Februarius ὀνομάστηκε ἔτσι ἀπὸ τὶς καθαρτήριες γιορτὲς Februa (καθαροί), ποὺ ἐτελοῦντο τὴν 19ῃ τοῦ μηνὸς (Feralia) πρὸς τιμὴν τῶν νεκρῶν καὶ τοῦ θεοῦ τοῦ Ἄδη Φέβρου ἢ πρὸς τιμὴν τῆς χθόνιας θεότητας Februa, μητέρας τοῦ Mars, τὴν 21ῃ τοῦ μηνός.

Γιὰ τὸν δίκαιο καὶ εὐσεβῆ

βασιλιά Νουμᾶ, θρυλεῖται ἀκόμη ὅτι γνώριζε τὴν ιδιότητα τῶν «ἀκίδων», οἱ ὁποῖες προκαλοῦσαν τὴν πτώση κεραυνῶν τὶς βροχερὲς ἡμέρες, ὅταν τοποθετοῦνταν ἀπάνω σὲ στέγες ὑψηλῶν κτιρίων. Γι' αὐτὸν τὸν λόγο, ὅταν ἐκφωνοῦσε τοὺς λόγους του, τὶς βροχερὲς χειμωνιάτικες ἡμέρες, τοποθετοῦσε πάνω στὴ στέγη τοῦ ναοῦ τοῦ Δία κάθετα ξίφη μὲ τὶς αἰχμὲς τους στραμμένες πρὸς τὸν οὐρανό. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο, κατέπληττε τὰ ἀφελῆ πλήθη τῶν Ρωμαίων, λέγοντάς τους ὅτι τοὺς κεραυνοὺς τοὺς ἔστειλε ὁ Δίας, ὁ ὁποῖος ἐπικύρωνε τοὺς λόγους του. Αὐτὸς ἦταν ὁ ἀπλούστερος τρόπος γιὰ νὰ πείσει τοὺς βάρβαρους τότε Ρωμαίους νὰ υἱοθετήσουν τοὺς θεῖους νόμους του καὶ τὶς σοφὲς συμβουλές του.

Ὁ Νουμᾶς ἦταν ὁ πρῶτος Pontifex Maximus (Μέγας Ἀρχιερεὺς) καὶ εἶχε τέσσερις βοηθοὺς Ποντίφηκες. Ἄν δοῦμε τὴν ἐτυμολογία τῆς λέξης Pontifex, αὐτὴ πιθανῶς προέρχεται ἀπὸ τὴ λέξη pons (γέφυρα) καὶ τὸ ρῆμα facere (κάνω). Δηλαδή, Pontifex εἶναι αὐτὸς ποὺ κάνει τὶς γέφυρες ἢ ὁ ἱερέας ποὺ θυσίαζε στοὺς θεοὺς κατὰ τὴν κατασκευὴ μιᾶς γέφυρας. Μεταφορικὰ θεωρεῖται αὐτὸς ποὺ γεφυρώνει τὸ γήινο μὲ τὸ θεῖο. Ἀρχικὰ οἱ Ποντίφηκες ἦσαν πέντε, στὴ συνέχεια ἔγιναν ἔξι, ἐννιά, δεκαπέντε (ἐπὶ τοῦ Σύλλα) καὶ τέλος δεκαῆξι (ἐπὶ τοῦ Καίσαρα). Μὲ

ἐπικεφαλῆς τὸν Μέγα Ἀρχιερέα ἐπέβλεπαν ὅλους τοὺς ἄλλους ἱερεῖς καὶ ἦσαν οἱ θεματοφύλακες τῆς σωστῆς τήρησης τῶν τελετουργιῶν καὶ τῶν ἱερῶν κανόνων τῆς θρησκείας τῶν Ρωμαίων. Ὁ Μέγας Ἀρχιερέας εἶχε στὴ δικαιοδοσία του τοὺς θρησκευτικούς γάμους, τὶς δίκες γιὰ ἱερατικὰ θέματα καὶ ἐπόπτευε τὴ σωστὴ τήρηση τοῦ ἡμερολογίου. Ἀνάγγελλε τὴν πρώτη ἐκάστου μηνός (Καλένδες) ὅλες τὶς θρησκευτικὲς γιορτὲς τοῦ μήνα καὶ φρόντιζε γιὰ τὰ μεγάλα ἱερατικὰ καὶ κρατικὰ συμφέ-

ροντα. Τὰ σημαντικά γεγονότα, πού συνέβαιναν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του, τὰ κατέγραφε σὲ εἰδικούς πίνακες, πού ἔφεραν τὴν ὀνομασία «Χρονικά τοῦ Μεγάλου Ἀρχιερέα», τοὺς ὁποίους τοποθετοῦσε μπροστά ἀπὸ τὴν κατοικία του γιὰ νὰ ἐνημερώνεται ὁ λαός.

Ἡ διευθέτηση τοῦ ἡμερολογίου

Ἄς ἐπανεέλθουμε ὅμως στὸ ρωμαϊκὸ ἡμερολόγιο, στὸ ὁποῖο οἱ μῆνες Μάρτιος, Μάϊος, Κουντίλιος καὶ Ὀκτώβριος παρέμειναν μὲ 31 ἡμέρες. Οἱ μῆνες Ἀπρίλιος, Ἰούνιος, Σεξιτίλιος, Σεπτέμβριος, Νοέμβριος, Δεκέμβριος καὶ Ἰανουάριος εἶχαν 29 ἡμέρες, καὶ μόνο ὁ Φεβρουάριος εἶχε 27 ἡμέρες. Συνολικὰ τὸ ἔτος εἶχε 354 ἡμέρες, δηλαδή ἄρτιο (ζυγὸ) ἀριθμὸ ἡμερῶν. Ὁ Νουμᾶς Πομπίλιος αὔξησε οὐσιαστικὰ τὴ διάρ-

κεια τοῦ ἔτους μόνο κατὰ 50 ἡμέρες. Γιὰ νὰ ἐξασφαλίσει ὅμως κανονικὸ ἀριθμὸ ἡμερῶν γιὰ τὸν Ἰανουάριο καὶ τὸν Φεβρουάριο, ἀφαίρεσε μία ἡμέρα ἀπὸ τοὺς μῆνες πού εἶχαν διάρκεια 30 ἡμερῶν καὶ μ' αὐτὸν τὸν τρόπο εἶχε νὰ κατανεῖμει 56 ἡμέρες στοὺς δύο νέους μῆνες. Ἔβαλε, λοιπόν, 29 ἡμέρες στὸν Ἰανουάριο καὶ 27 στὸν Φεβρουάριο. Ἐπειδὴ, ὅμως, ὁ ἄρτιος ἀριθμὸς τῶν 354 ἡμερῶν τοῦ ἔτους—σύμφωνα μὲ τὶς λαϊκὲς ρωμαϊκὲς δεισιδαιμονικὲς ἀντιλήψεις— δὲν ἔφερεν τύχη, οἱ ἱερεῖς πρόσθεσαν αὐθαίρετα μία ἀκόμα ἡμέρα στὸν Φεβρουάριο. Ἀπὸ τότε ὁ μῆνας αὐτὸς ἀπέκτησε 28 ἡμέρες, καὶ αὐτὸ ἐγένετο ἐπειδὴ σκέφτηκαν ὅτι καλύτερα νὰ εἶναι μόνο ὁ Φεβρουάριος κακότυχος, μὲ ἄρτιο πλᾶ ἀριθμὸ ἡμερῶν, παρὰ ὁλόκληρο τὸ ἔτος τους, πού εἶχε μ' αὐτὸν τὸν τρόπο περιττό, δηλαδή μονὸ ἀριθμὸ 355 ἡμερῶν.

* Γ' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγο ἡ λέξις «ἡγερία» χρησιμοποιεῖται σήμερα γιὰ νὰ δείξει τὴν ἀφοσιωμένη σύζυγο, πού παραστέκεται, ἐμπνέει, συμβουλεύει καὶ γενικὰ ἀσκεῖ ἐπιρροὴ σὲ ἕναν ἐπιφανῆ ἄνδρα, στὴν πολιτικὴ, πνευματικὴ ἢ καλλιτεχνικὴ δραστηριότητά του.

Η ΑΣΚΗΣΗ

«Ἡ ἀσκητικὴ τέχνη “κάνει ἀγνή τὴν γῆ τοῦ σώματος”. Ἐνας ἀθλητὴς ἀσκεῖ τὸ σῶμα του, ἕνας ἀσκητὴς τὴν σάρκα του. Οἱ εἰκόνες μᾶς δείχνουν ἀνθρώπους, τῶν ὁποίων ἡ σὰρξ δὲν ἔχει οὔτε βάρος οὔτε γήινη βαρύτητα, ὄντα πού ζοῦν μέσα σὲ μιὰ καινούργια διάσταση. Εἶναι ἀπο-ὕλωμένοι, ἀλλὰ ὄχι μὴ πραγματικοί, ἀντίθετα, πιὸ πραγματικοὶ ἀπὸ ὅλους, ἔχουν φτάσει πέρα ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸν τους.

Ἡ ἀσκησις τῆς μοναξιάς σθῆνει ἀκόμα καὶ τὰ φῶτα καὶ τὰ χρώματα τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου γιὰ νὰ διευθύνῃ τὸ βλέμμα πρὸς τὰ μέσα. Οἱ ἀσκητὲς ἐκδηλώνουν μιὰν ὑπερβατικὴν ἀδιαφορία πρὸς τὶς κοινωνικὲς συμβατικότητες. “Ντυμένοι τὸ κοσμικὸ διάστημα”, προχωροῦν συχνὰ γυμνοὶ ξαναβρίσκοντας τὴν χαμένη ἀθωότητα. Δὲν θέλουν νὰ κάνουν κακὸ ἀκόμη καὶ στὸ πιὸ μικρὸ ἔντομο καὶ ἐνεργοῦν ὄχι ἀπ' “ἐξω” καὶ “ἐπί”, ἀλλὰ ἀπὸ “μέσα”, μὲ μιὰν ἀγάπη κοσμικῶν διαστάσεων, χωρὶς ὅρια.

Ἡ ἄρνησις τοῦ μολυσμένου κόσμου κηρύσσει τὴν κατάρρησις κάθε κοινωνικῆς κατακτῆσεως. Οἱ

ἀκραῖες μορφὲς πραγματοποιοῦν μιὰν ἐπιστροφή στὸ στάδιο τὸ πρὸ τῆς γεννήσεως, τὸ ὄρυκτό, τὸ φυτικόν, τὸ ζωῶδες μαζί μὲ μιὰ συμπεριφορὰ ἀντίθετη πρὸς τὴν ἀνθρώπινη κατάστασι, τὴν κανονικὴ καὶ κονφορμιστικὴ. Πηγαίνει κανεὶς πρὸς τὴν ἀδαμικὴ γυμνότητα, πρὸς τὴν φυσικὴ καὶ ψυχικὴ ἀπάθεια, ἀποβάλλοντας τὰ ἀνθρώπινα ιδιώματα: τὴν ὄρθια στάσι, τὸν συλλογιστικὸ νοῦ, τὸν λόγο, τὴν ἀνάπαυσι σταματᾶ νὰ ἀντιδρᾷ κανονικὰ στὶς ἀνάγκες τῆς σάρκας γιὰ νὰ καθάρῃ στὴν ρίζα ὅλα τὰ μέρη πού ἀποτελοῦν τὸ ἀνθρώπινο ὄν καὶ νὰ ἀνασυνθέσῃ τὸν ἄνθρωπο πνευματικὰ ἀλλὰ καὶ βιολογικὰ νέον. Ἡ Ἀνατολή ἀντιλαμβάνεται τὴν σωτηρία ἀπὸ θεραπευτικὴ ἀποψῆ, βλέπει σ' αὐτὴν, προπαντός, τὴν θεραπεία τοῦ θανάτου μὲ τὴν αἰώνια ζωὴ. Ἀποφεύγει τοὺς δικανικοὺς ὅρους καὶ ἐκφράζει ἀκόμα καὶ τὴν Λύτρωσι μὲ βιολογικοὺς ὅρους: δὲν εἶναι τόσο τὸ σφάλμα πού ἐπανορθώνει κανεὶς, ὅσο ἡ φύσις ἢ ὁποῖα ἐπανορθώνεται ἐν Χριστῷ».

(Ἀπὸ τὸ Βιβλίον τοῦ Π. Εὐδοκίμου, Ἡ πάλι μὲ τὸν Θεό, Θεο/νίκη 1975, σελ. 144-145)

Απαντήσεις σε λειτουργικές, κανονικές και άλλες απορίες

Του Ιωάννου Φουντούλη,
Καθηγητού Πανεπιστημίου

Πότε και γιατί το Ευαγγέλιο του Ὁρθρου Ἀναγνώσεται μετὰ τοὺς Ἀναβαθμοὺς καὶ πότε μετὰ τὴς Καταβασίης; (Ἐρώτηση π. Σ.Τ.).

Διαμορφώθηκαν δύο «τάξεις» ἑωθινοῦ εὐαγγελίου ἢ εὐαγγελίου τοῦ ὄρθρου:

α) Ἡ ἀρχαία καὶ ὀρθή, ποὺ τηρεῖται πάντοτε σὺς μόνες καὶ σὺς ἐνορίες, μόνο κατὰ τοὺς ὄρθρους τῶν ἐορτῶν, καὶ περιλαμβάνει μετὰ τὰ καθίσματα, τοὺς ἀναβαθμοὺς (ἢ τὸ ἀ΄ ἀντίφωνο τοῦ δ΄ ἤχου κατὰ τὴς ἐορτές), τὸ πρῶτο προκείμενο, τὸ σταθερὸ προκείμενο («Πᾶσα πνοή...»), τὸ εὐαγγελικὸ ἀνάγνωσμα, τὸ «Ἀνάστασιν Χριστοῦ...» (κατὰ τὴς Κυριακῆς, τὴν περίοδο τοῦ Πάσχα καὶ τὴν ἐορτὴ τῆς Ὑψώσεως τοῦ τιμίου Σταυροῦ), τὸν πεντηκοστὸ ψαλμὸ, τὴν εἰδικὴ συναπτὴ («Σῶσον ὁ Θεός...») καὶ ἐφεξῆς τοὺς κανόνες.

β) Τὴν νεωτέρα, ποὺ τηρεῖται σὺς ἐνορίες μόνο κατὰ τὴς Κυριακῆς καὶ προδίδεται μετὰ τὰ καθίσματα τοὺς ἀναβαθμοὺς, τὸ πρῶτο προκείμενο, τοὺς κανόνες, τὴς καταβασίης μέχρι τὴν ἡ΄ ὠδή, τὸ σταθερὸ προκείμενο, τὸ εὐαγγέλιο, τὸ «Ἀνάστασιν Χριστοῦ...», τὸν ν΄ ψαλμὸ, τὸ «Σῶσον ὁ Θεός...», τὴν θ΄ ὠδή, τὸ ἔξαποστειλάριο καὶ λοιπὰ τοῦ ὄρθρου. Τὴν νεωτέρα αὐτὴ τάξη τῶν Κυριακῶν χαρακτηρίσαμε στὸ προηγούμενο τεῦχος «περίεργη», κατὰ τὸν ἐπιεικέστερο χαρακτηρισμό, γιατί καὶ ἡ ἀπόσπαση τοῦ εὐαγγελίου ἀπὸ τὴν παλαιὰ του θέση δὲν ἦταν δόκιμη, καὶ ὁ χωρισμὸς τοῦ εὐαγγελικοῦ ἀναγνώσματος ἀπὸ τοὺς ἀναβαθμοὺς καὶ τὰ δύο προκείμενά του δὲν εἶναι ὀρθὸς καὶ ἡ ψαλμωδία τοῦ ν΄ ψαλμοῦ ὡς εἰσαγωγικοῦ στὸ δευτέρου μέρος τοῦ ὄρθρου καὶ τῆς στιχολογίας τῶν ὠδῶν καὶ τῶν κανόνων ἦλθε μὲ τὴν μετάθεσίν του πρωθύστερος. Ἀτυχῆς, ἐπίσης, ἦταν καὶ ἡ ἐπιλογή τῆς νέας θέσεως κατὰ ἓνα τελείως παράδοξο τρόπο μετὰ τὴν ἡ΄ καὶ θ΄ ὠδῆς τῶν κανόνων ἢ τῶν καταβασίῶν των.

Ἄλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει ἔγινε, ἐπεκράτησε καὶ ἐδημιούργησε χωρὶς λόγο, ὅπως φάνηκε ἀπὸ τὴν μεταγενέστερα ἐξέλιξη, δύο τάξεις τοῦ ὄρθρου τῶν Κυριακῶν, μὰ γὰ τὴς ἐνορίες καὶ μὰ γὰ τὰ μοναστήρια. Εὐτυχῶς, ἡ μετάθεσις δὲν ἐπέξετάθη καὶ στὰ εὐαγγέλια τοῦ ὄρθρου τῶν ἐορτῶν γὰ νὰ διχάσει καὶ ἐδῶ τὴν παράδοσι.

Γιὰ νὰ συνοψίσουμε:

Σήμερα ἔχουμε δύο τάξεις ποὺ ἀφοροῦν στὸν χρόνο ἀναγνώσεως τοῦ ἑωθινοῦ εὐαγγελίου τῶν Κυριακῶν.

α) Τὴν νεωτέρα, ποὺ τηρεῖται σὺς ἐνορίες καὶ ποὺ μεταθέτει τὸ δευτέρου προκείμενο, τὸ εὐαγγέλιο, τὸν ν΄ ψαλμὸ καὶ τὴν συναπτὴ («Σῶσον, ὁ Θεός, τὸν λαόν σου...») μετὰ τὴν καταβασίης τῆς ἡ΄ ὠδῆς καὶ θ΄ ὠδῆς («Τιμιωτέρας»).

β) Τὴν ἀρχαία, ποὺ τηρεῖται στὰ μοναστήρια καὶ σὺς οἰαδικῆς ἐκκλησίαις κατὰ τὴς Κυριακῆς, κατὰ τὴν ὁποία τὸ ἑωθινὸ εὐαγγέλιο διαβάζεται σὺς τὴν θέση του, δηλαδὴ μετὰ τοὺς ἀναβαθμοὺς καὶ τὰ δύο προκείμενα καὶ, φυσικά, πρὸ τῶν κανόνων. Στὴν ἴδια θέση διαβάζεται τὸ εὐαγγέλιο τοῦ ὄρθρου τῶν ἐορτῶν στοὺς ἐνοριακοὺς ναοὺς καὶ στὰ μοναστήρια.

Σημειωτέον ὅτι ἡ παλαιὰ αὐτὴ τάξη τοῦ ἑωθινοῦ εὐαγγελίου τῶν Κυριακῶν τηρεῖται κατὰ τόπους καὶ σὺς ἐνορίες, ὅταν πρόκειται νὰ λειτουργήσει ἀρχιερεὺς. Καὶ εἶναι ἀσφαλῶς προτιμωτέρα ἢ ἀρχαία αὐτὴ τάξις, ἀρκεῖ νὰ μὴ λέγεται ἐπιτροχάδιη τὸ εὐαγγέλιο καὶ νὰ μὴ γίνετα ἀτάκτως ἢ ψαλμωδία τοῦ ν΄ ψαλμοῦ καὶ ὁ ἀσπασμὸς τοῦ Εὐαγγελίου, λόγω τῆς ἀναμενομένης ἐλεύσεως τοῦ ἀρχιερέως. Ἡ διατήρησίν της δὲ κατὰ τὴν περίπτωσι αὐτὴ ὀφείλεται σὺς τὴν καὶ ἀπὸ ἄλλα παραδείγματα γνωστῆ συντηρητικότητά τῆς ἀρχιερατικῆς πράξεως καὶ λειτουργίας.

Ὡς πρὸς τὴν θέση τοῦ εὐαγγελίου τοῦ ὄρθρου, σημειώσαμε ἀνωτέρω ὅτι κατὰ τὸ ἀσματικὸ ἀρχαῖο ἐνοριακὸ τυπικὸ ἢ ἀνάγνωσίν του γινόταν ἀπ' ἀμβωνος, ἀπὸ τὸν ἱερέα καὶ στὸ τέλος τοῦ ὄρθρου, μετὰ τὴν δοξολογία, τὸ «Σήμερον σωτηρία...» ἢ τὸ «Ἀναστὰς ἐκ τοῦ μνήματος...» καὶ τοῦ προκειμένου «Ἀνάστηθι, Κύριε, ὁ Θεός μου...» (κατὰ τὴς Κυριακῆς). Μετὰ τὸ εὐαγγέλιο ἀκολουθοῦσε ἡ ἐκτενής, τὰ πληρωτικά καὶ ἡ ἀπόλυσις, ὅπως ἀκριβῶς διεσώθη στὸν ὄρθρο τοῦ Μεγάλου Σαββάτου. Ἡ ἀσματικὴ πράξις καὶ ἡ ἐπιβίωσίν της κατὰ τὸ Μέγα Σάββατο θὰ μπορούσε νὰ ἀποτελέσει πρότυπο γὰ ὀρθότερη, παραδοσιακότερη καὶ πρακτικότερη μετάθεσις τοῦ ἑωθινοῦ εὐαγγελίου, ἂν ποτὲ ἐτίθετο τέτοιο θέμα.

Ἐπίσης, τέλος, ἂς σημειωθεῖ ὅτι σὺς ἀκολουθίαις τοῦ ὄρθρου τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος ἔχουμε εὐαγγέλια, χωρὶς κινητὰ-ἐναλλασσόμενα ἢ στα-

θερά προκειμένα, μεταξύ καθισμάτων (μέχρι και την Μεγάλη Τετάρτη) και ν' ψαλμοῦ, μετά τὸν ὁποῖον ψάλλονται τὰ τριώδια ἢ τὸ διώδιο τῆς Μεγάλης Τρίτης ἢ ὁ κανὼν τῆς Μεγάλης Πέμπτης. Στους παρακλητικούς δὲ κανόνες, ποὺ μμοῦνται τὴν δομὴ τοῦ ὄρθρου, ἔχουμε εὐαγγελικὸ ἀνάγνωσμα σὲ μιὰ ἐπίσης «περίεργη» θέση, μεταξύ ζ' καὶ ζ' ὠδῆς τοῦ κανόνος, μετὰ τὸ κοντάκιο καὶ τοὺς ἀναβαθμοὺς μετὰ τὸ κινητὸ προκειμένο (ἐδῶ

γίνεται σταθερό: «Μνησθήσομαι τοῦ ὀνόματός σου...»), ἔπονται δὲ τὰ «Δόξα καὶ νῦν», τὰ τροπάρια-πεντηκοστάρια καὶ ἡ εἰδικὴ συναπτή («Σῶσον, ὁ Θεός, τὸν λαόν σου...»), ἐνῶ ὁ ν' ψαλμὸς ἔμεινε νὰ διαβάζεται στὴ θέση του, δηλαδή πρὸ τοῦ κανόνος. Πρόκειται μᾶλλον γιὰ μιὰ ἀνεξήγητη ἰδιορρυθμία, συγγενὴ πάντως πρὸς τὴν μετάθεση τοῦ ἑωθινοῦ εὐαγγελίου μεταξύ ἡ' καὶ θ' ὠδῆς τῶν καταβασίων.

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΓΕΡΟΝΤΙΚΟ

Ὁ ὅσιος Σισώης

[...] Ὅταν ἔμαθαν οἱ πολυάριθμοι ἀσκητὲς στὸ βουνὸ τοῦ Μ. Ἀντωνίου πὼς ὁ ἀββάς Σισώης ἦταν στὰ τελευταῖα

του, μαζεύτηκαν στὴν καλύβα του νὰ πάρουν τὴν εὐχή του. Ἡ ἐκτίμησή τους γι' αὐτὸν δὲν εἶχε ὅρια. Τὸν ἔλεγαν «διαμάντι τῆς ἐρήμου» καὶ πολὺ δίκαια. Ὅλη του ἡ μακρόχρονη ζωὴ ἦταν ἕνας ἀγώνας γιὰ τὴν ἀγιότητα, ποὺ τώρα στὸν θάνατό του ἔλαμψε σ' ὅλη τῆς τὴν πληρότητα.

Στὴ σεβάσμια μορφή του εἶχε χαραχθῆ μιὰ ἔκφραση εὐτυχίας. Σὰν ἔνωσε γύρω του τοὺς συνασκητὲς του, τοὺς ἀδελφούς του, τοὺς συντρόφους του στὸν «καλὸν ἀγώνα», ποὺ τώρα αὐτὸς νικητὴς ἀγγίζει στὸ τέρμα του, τὰ χεῖλη του σάλεψαν, κάτι θέλησε νὰ πῆ. Ἐκεῖνοι, γέροντες καὶ νεώτεροι, σεβάσμιοι πατέρες καὶ ἀρχαῖοι ὑποτακτικοί, ὅλοι τοὺς δακρυσμένοι ἀπὸ βαθεῖα συγκίνηση, στέκονταν μ' εὐλάβεια μπροστὰ σ' αὐτὴν τὴ μυσταγωγία. Ἀπόλυτη σιγὴ εἶχε ἀπλωθεῖ γύρω. Περίμεναν ν' ἀκούσουν τὰ τελευταῖα λόγια ἐνὸς μεγάλου ἀγίου, νὰ τὰ φυλάξουν σὰν παρακαταθήκη ἱερή. Μὰ ἐκεῖνος εἶχε μεταρσιωθεῖ, δὲν ἔβλεπε πιά παρὰ μόνο τὰ οὐράνια.

— Ἔρχεται ὁ ἀββάς μου, τὸν ἀκουσαν νὰ ψιθυρίζη.

Ρίγος πέρασε ἀπὸ τὰ λιπόσαρκα σώματα τῶν ἀσκητῶν. Εἶδαν γιὰ μιὰ στιγμή, μετὰ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς τους, τὴ μεγάλη μορφή τοῦ «καθηγητοῦ τῶν μοναστῶν», τὸν ὅσιο Ἀντώνιο, ν' ἀπλώνη τὸ εὐλογημένο χέρι του γιὰ νὰ πάρη κοντὰ του τὸν πιὸ ἐκλεκτὸ ἀπὸ τοὺς μαθητὲς του, ἐκεῖνον ποὺ

ἀντέγραψε καὶ τίς πιὸ μικρὲς λεπτομέρειες τῆς ἐκπληκτικῆς ζωῆς του.

— Νὰ ὁ χορὸς τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν προφητῶν!

Τὸ πρόσωπο τοῦ ἑτοιμοθάνατου ἔλαμψε ἀπὸ φῶς οὐράνιο, καθὼς ψιθύριζε αὐτὰ τὰ λόγια. Τὰ χεῖλη του σάλεψαν ἀκόμη, λὲς καὶ κουβέντιαζε μετὰ ὄντα ποὺ μόνον ἐκεῖνος ἔβλεπε.

— Μὲ ποιὸν συνομιλεῖς, πάτερ; ρώτησαν οἱ γερωντότεροι ἀπὸ τοὺς συνασκητὲς του.

— Οἱ ἅγιοι ἄγγελοι θέλουν νὰ μὲ πάρουν καὶ τοὺς παρακαλῶ νὰ μὲ ἀφήσουν ἀκόμη νὰ μετανοήσω, εἶπε μετὰ κόπο καὶ δυὸ δάκρυα κύλησαν πίσω ἀπὸ τὰ πεσμένα βλέφαρά του.

— Δὲν ἔχεις πιά ἀνάγκη ἀπὸ μετάνοια, μακάριε Σισώη! Ἐσὺ μετανουῶσες σ' ὅλη σου τὴ ζωὴ, τοῦ ἀποκρίθησαν οἱ πατέρες θαυμάζοντας τὴν ταπεινοφροσύνη του.

— Δὲν ξέρω, ἀδελφοί μου, ἂν ἔχω βάλει ἀκόμη ἀρχή.

Καθὼς ἔλεγε αὐτά, ἄστραψε ξαφνικὰ τὸ πρόσωπό του, λὲς κι ἔβλεπες σ' αὐτὸ τὸν ἴδιο τὸν ἥλιο. Οἱ γύρω ἔμειναν ἐκστατικοὶ ἀπὸ θαυμασμὸ μαζί καὶ φόβο.

— Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου! Δόξα σοι!

Ἦταν τὰ τελευταῖα του λόγια. Μ' αὐτὰ πέταξε ἡ ψυχὴ του στὰ οὐράνια. Εἶχε δεῖ τὸν Ἰησοῦ ποὺ λάτρευε ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιάς του; Κανεὶς δὲν μποροῦσε νὰ πῆ, μὰ ὅλα τὸ θεβαίωσαν. Τὸ παράδοξο φῶς ποὺ ἔβλεπαν στὴ μορφή του, ἡ ὑπερκόσμη γαλήνη ποὺ εἶχε χυθεῖ στὴν ταπεινὴ καλύβα, ἡ ἄρρητη εὐωδία, ὅλα μαρτυροῦσαν τὴν ἐπίσκεψη τοῦ οὐρανοῦ Βασιλέως στὸν ἐκλεκτὸ φίλο του[...].

Πίστη και Πολιτισμός

Ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Τίτου στὴν ἀρχαία Γόρτυνα

Τῆς Λίτσας Ἰ. Χατζηφώτη

Τέλη Μαρτίου. Ἄπ' ἄκρη σ' ἄκρη τῆς Κρήτης ἡ ἀνοιξη στήνει ἕναν ξέφρενο χορό. Ἡ γῆ παίρνει τὸν ρυθμὸ τῆς καὶ οἱ σπόροι στὰ σωθικά τῆς φυτρώνουν καὶ δίνουν μπουμπούκια ποὺ χαϊδεύονται στὸ φῶς τοῦ ἡλίου κι ἀνοίγουν, σὲ χίλια χρώματα, τὰ πέταλά τους χαιρετώντας τὸν οὐρανὸ καὶ ρουφώντας τὴν ἀρμύρα τῆς θάλασσας.

Κατευθυνόμενοι στὴ Φαιστό ζητώντας νὰ ταυτίσω τὰ παλιὰ μαθήματα τοῦ Μαρινάτου μὲ τὰ θέματα καὶ τὴν ἀνάσα τῶν ἀρχαίων Μινωϊτῶν στὸ φημισμένο τῆς ἀνάκτορο. Ἐξαφνα, στὸ κέντρο τῆς πεδιάδας τῆς Μεσαρᾶς βρέθηκα νὰ περνῶ ἀπ' τὴν ἀρχαία Γόρτυνα.

Ξαφτούρισε ἡ καρδιά μου. Πολλὰ πέρασαν στὴ μνήμη μου, σὰν ταινία. Ἱστορίες παλιές γιὰ τὸν Δία ποὺ μεταμορφωμένος σὲ ταῦρο ἀπίθωσε κάπου ἐδῶ τὴν Εὐρώπη, τὴν κλεμμένη πριγκίπισσα ἀπ' τὴ Φοινίκη, τὸν Ἄνιβα ποὺ βρῆκε καταφύγιο στὴ Γόρτυνα, ὅταν τὸν νίκησε ὁ Ἀντίοχος, τὶς κάπου 300.000 ἀνθρώπους ποὺ λέγεται πὺς εἶχαν

ἐγκατασταθεῖ σ' αὐτὴν στὰ ρωμαϊκὰ χρόνια, τοὺς Ἀραβες ποὺ τὴν κατέστρεψαν τὸ 824. Παράλληλα μὲ τὶς εἰκόνες τῆς μνήμης δίπλα μου, δεξιά κι ἀριστερὰ ἀπὸ τὸ δρόμο, μέσα στοὺς ἀπέραντους ἐλαιῶνες, λείψανα ἀπὸ ἀρχαία μνημεῖα διάσπαρτα συνθέταν ἄπειρες εἰκόνες ποὺ ἀλληλοδιαδέχονταν ἢ μιὰ τὴν ἄλλη, χωρὶς νὰ ἐμποδίζει ἡ ταχύτητα τὴν ἀνοιξη νὰ ρίχνει τὶς πινελιές ἀπὸ τὴν πἀμπλουτη παλέττα τῆς.

Τὸ κύριο μέλημά μου ἡ βασίλισσα τῶν ἐπιγραφῶν, ὅπως τὴν εἶπαν, ὁ περίφημος Κώδικας τῆς Γόρτυνος, ὁ πρῶτος κωδικοποιημένος νόμος τῆς Εὐρώπης, ὁ πιὸ καλοδιατηρημένος στὴν Ἀρχαία Ἑλλάδα, ἐνσωματωμένος στὴ Β. πλευρὰ τοῦ Ὡδείου. Περπάτησα κι ἔψαξα ὦρα πολλὴ τὸν τόπο καὶ τὰ μνημεῖα.

Κάποια στιγμή κατέληξα στὰ νότια τοῦ Ὡδείου, σ' ἕνα μνημεῖο νεώτερο ἀπὸ τὰ ἄλλα, ποὺ ὅμως ἦταν καὶ ἡ πιὸ ἐντονη ἐντύπωση ποὺ κρατῶ ἀπ' αὐτὸν τὸν «χορταστικὸ» ἀρχαιολογικὸ χῶρο. Ἦταν ἡ παλαιοχριστιανικὴ βασιλικὴ τοῦ Ἁγίου Τίτου, ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ σημαντικὰ μνημεῖα αὐτῆς τῆς ἐποχῆς στὴν Κρήτη. Ἡ χρονολόγηση τούτου τοῦ ναοῦ πολλὰ προβλήματα παρουσίασε στοὺς εἰδικούς. Πιστεύεται πάντως πὺς οἰκοδομήθηκε στὰ μέσα ἢ τὰ τέλη τοῦ βου αἰ., στὸν τόπο ἀκριβῶς ποὺ μαρτύρησε ὁ μαθητὴς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ πρῶτος ἐπίσκοπος Κρήτης, ποὺ γιὰ ἔδρα του διάλεξε τὴ Γόρτυνα.

Τὸ ἀνατολικὸ τμήμα τῆς βασιλικῆς τοῦ Ἁγίου Τίτου στὴ Γόρτυνα, 6ος αἰ.

Ὡρα πολλὴ τριγύριζα στὰ λείψανά του καὶ θαύμαζα τοὺς μεγάλους ἰσοδομικοὺς λίθους ποὺ χρησιμοποίησαν γιὰ τὸ χτίσμό του. Στ' ἀνατολικά ὑψωνόταν τὸ ἄγιο βῆμα. Λὲς καὶ οἱ αἰῶνες δὲν κατάφεραν νὰ συντρίψουν τούτο τὸ πιὸ ἱερό του τμήμα μὲ τὶς τρεῖς ἀψίδες καὶ τὴν καμάρα μπροστὰ στὸ ἱερό. Καθὼς πλησίασα καὶ μπῆκα, ἕνας θόρυβος ποὺ ἀντιλαλοῦσε στὰ ἔρεπια

μὲ καθήλωσε. Ἦταν πουλιά ποὺ κούρνιαζαν στὰ χαλάσματα καὶ τρομαγμένα ἀπὸ τὴν παρουσία μου τινάχτηκαν μακριά. Ποιὸς εἶχε τρομάξει περισσότερο;...

Στὶς δύο πλαϊνὲς κόγχες, κάτω ἀπὸ τὰ παράθυρα, σχηματίζονται μικρότερες, τυφλὲς κόγχες. Στὸ ἀριστερὸ ἢ εἰκὸνα τῆς Παναγιᾶς Κεραῆς καὶ τοῦ Ἁγίου Τίτου. Μέσα στὴν ἀπόλυτη ἡσυχία ὁ καθαρὸς ἀέρας ἀνακάτεψε ἀρώματα τῆς ἀνοιξῆς μὲ διγηγῆσεις παλιές. Μὰ πιὸ πολὺ, πιὸ δυνατὰ μέσα στὴν ψυχὴ μου στροβιλιζόνταν οἱ ἐντυπώσεις ἀπ' αὐτὸ τὸν τόπο. Ἡ γνώση τῶν ἀρχαίων καὶ ἡ Σταυρικὴ λύτρωση ἀπὸ τὰ πάθη, ἕνα συνταίριασμα ἀνόμοιαστο, αὐτὴ ἡ περίφημη κληρονομία μας, διάχυτη ὅπου βρεθεῖς σ' αὐτὸν τὸν τόπο, ποὺ καθημερινὰ τὴν προσπερνᾶμε, ἡ Ὁρθοδοξία τῶν Ἑλλήνων!

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ

(18 Ιουνίου 2000)

Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο ὑπῆρχε πάντοτε, ὑπάρχει καὶ θὰ ὑπάρχει ὁμοούσιο, συνηνωμένο καὶ συναριθμούμενο μετὰ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸ (Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος).

Μετὰ τὴν ἐπιδημία Του ἡ Ἐκκλησία πανηγυρίζει τὴ γέννησή της μέσα στὴν ἱστορία καὶ μετὰ τὴν πραγματικὴ παρουσία Του, ὡς ἄλλου Παρακλήτου, γιορτάζει αὐτὸ τὸ μυστήριό της ἴδιας τῆς ζωῆς της.

Ὅπως τότε οἱ μαθητὲς δὲν ἔλαβαν ἀπλῶς χάρι, ἀλλὰ μεταστοιχειώθηκαν σὲ «πηγὴ πνεύματος», ἔτσι ἡ Ἐκκλησία ἔχει πάντοτε τὴν ἐξουσία νὰ μεταδίδει τὴ χάρι.

Τὸ Πανάγιο Πνεῦμα «ὅλον συγκροτεῖ τὸν θεσμόν της Ἐκκλησίας», ὀδηγεῖ στὴν ἐλευθερία (Β' Κορινθ. γ' 17), στὴ θεία υἰοθεσία (Γαλ. δ', 6) καὶ στὴν ἀλήθεια (Ἰωάν. ιστ', 13).

Προκειμένου ἡ Ἅγία Γραφή νὰ δεῖξει τίς θεῖες ἐνεργεῖες χρησιμοποιεῖ τὴν εἰκόνα τοῦ ὕδατος, ὅπως φαίνεται στὸ εὐαγγελικὸ ἀνάγνωσμα τῆς ἡμέρας (Ἰωάν. ζ', 37-52 καὶ η', 12).

Καὶ τοῦτο γίνεται, ὅπως ἐξηγεῖ ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἱεροσολύμων, διότι μετὰ τὸ νερὸ γίνεται ὁ σχηματισμὸς ὅλων, τῆς γλῶσσης καὶ τῶν ζώντων ὀργανισμῶν. Καὶ ἐνῶ τὸ νερὸ εἶναι ἓνα, παρουσιάζει ἐνεργεῖα σὲ πολλὰ μορφές. Μία πηγὴ ποτίζει ἓναν ὠραῖο κήπο. Καὶ γίνεται λευκὴ στὸ κρίνο, κόκκινη στὸ τριαντάφυλλο, πορφυρένια στὸς μενεξέδες καὶ τοὺς ὑάκινθους καὶ ποικιλόχρωμη σὲ κάθε εἶδος μορφῆς τῶν φυτῶν.

Ἔτσι τὸ αὐτὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἓνα καὶ ἀδιαίρετο, χαρίζει στὸν καθένα μας τὴ χάρι ὅπως θέλει. Ὅμως ἡ ποικιλία τῶν χαρισμάτων διακονεῖ τὴν ἐνότητα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος –τοῦ νοητοῦ κήπου τῆς Ἑδέμ– καί, διὰ τοῦ κατ' ἐξοχίαν χαρίσματος τῆς ἀγάπης, ἀδελφώνει τοὺς ἀνθρώπους κάθε ἔθνους, φυλῆς, χρώματος καὶ γλώσσας, χωρὶς νὰ τοὺς συνθλίβει κάτω ἀπὸ τὸν ὀδοστρωτήρα τῆς ὁμοιομορφίας κάποιας ἀμφιβόλου ποιότητας παρασκευασμένης καὶ μονοκρατορίας...!

Ἡ σημερινὴ ἐπέτειος ἀνοίγει νέες προοπτικὲς ἐνοποίησης γιὰ τὸ σύγχρονο κόσμο. Ἡ «πυρίμορφος δρόσος» Του προσφέρει τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως. «Λύει τὰ δεσμά καὶ δροσίζει τὴν φλόγα» μας, ἀρκεῖ νὰ τὸ θελήσουμε καὶ εἰλικρινῶς νὰ τὸ προσκαλέσουμε: «Βασιλεῦ οὐράνιε, Παράκλητε, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁ πανταχοῦ παρὼν καὶ

Τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Χρυσοστόμου Τριανταφύλλου

τὰ πάντα πληρῶν, ὁ θησαυρὸς τῶν ἀγαθῶν καὶ ζωῆς χορηγός, ἔλθε καὶ σκήνωσον ἐν ἡμῖν καὶ καθάρισον ἡμᾶς ἀπὸ πάσης κηλίδος καὶ σῶσον, Ἀγαθέ, τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΝΤΩΝ

(25 Ιουνίου 2000)

Αὐτὴ τὴν Κυριακὴ, μετὰ τὴν Πεντηκοστή, «τὴν τῶν ἀπανταχοῦ τῆς Οἰκουμένης ἐν Ἀσίᾳ, Λιβύῃ καὶ Εὐρώπῃ, Βορρᾷ τε καὶ Νότῳ, Ἁγίων Πάντων ἑορτὴν ἐορτάζομεν» (Συναξάριο).

Τιμῶντας ὅλους τοὺς γνωστούς, μὰ καὶ ἄγνωστους ἁγίους, φανερώνεται τὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στὸν κόσμο.

Ἡ ἀγιότητα εἶναι, πρέπει νὰ εἶναι, μόνιμη ἐπιδίωξη τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, ἀφοῦ γιὰ χάρι αὐτῆς ὁ Κύριος τὸ αἷμα Του τὸ τίμο ἐξέχεε καὶ μετὰ αὐτὴν (τὴν ἀγιότητα) ὁ ἄνθρωπος ἀποκτᾷ πάλι τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ὁμοίότητα καὶ παρηγορία.

«Ἐξετάζοντες μετὰ προσοχὴν τὴν ζωὴν ὅλων αὐτῶν τῶν ἁγίων, ὡς μιμηθοῦμε τὴν πίστη, τὴν ἀγάπην, τὴν ἐλπίδα, τὸν ζῆλον, τὸν βίον, τὴν καρτερικὴν ἀντιμετώπιση τῶν παθημάτων, τὴν ὑπομονὴν μέχρις αἵματος, γιὰ νὰ συμμετάσχουμε μαζί τους καὶ στοὺς στεφάνους τῆς δόξης», μᾶς συνιστᾷ ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός.

Ἡ Ἐκκλησία παρουσιάζει σήμερα τὰ ἐπιτεύγματά της, τοὺς ἁγίους καὶ τοὺς μάρτυρες, ποὺ εἶναι ἀληθινοὶ φιλόσοφοι καὶ ἥρωες τῆς ζωῆς καὶ ὁ Κύριός της, στὸ εὐαγγελικὸ ἀνάγνωσμα (Ματθ. ι', 32-33, 37-38 καὶ ιθ', 27-30), ὑποδεικνύει τὴν ὁδὸ, ἀπαιτεῖ ὁμολογία ποὺ ὑπερβαίνει τὰ μέτρα τῆς τυπικῆς ἀνθρώπινης λογικῆς. Ὁμολογία, ἢ ὅποια εἶναι ἀπαύγασμα μᾶς ἀγάπης πρὸς τὸ πρόσωπό Του καὶ τὸ εὐαγγέλιό Του, ἱκανῆς νὰ ὑπερβῇ τὸ θερμότερο φίλτρο γιὰ τοὺς γεννιότερους, τὴ λατρεία τοῦ ἑαυτοῦ μας καὶ τὴ φιλία τοῦ κόσμου τούτου.

Πάντως, οἱ βίοι τῶν ἁγίων θυμίζουν σὲ ὅλους ὅτι ἡ ὁδὸς γιὰ τὸν οὐρανὸ περνᾷ ἀπὸ τῆς γῆς καὶ εὐρίσκεται διὰ τῆς μετανοίας. Οἱ δρόμοι τῆς ἀρετῆς εἶναι πολλοὶ καὶ ὅτι τὴν ἀγιότητα, ποὺ τελικᾶ δὲν εἶναι οὐτοπία, τὴν μετρᾷ ὁ Θεὸς καὶ ὄχι ὁ ἄνθρωπος.

Αὐτὴ ἡ ἑορτὴ, ἂν ἐλεήσει ὁ Θεὸς καὶ τὸ θελήσουμε, μπορεῖ αὐριο νὰ εἶναι καὶ δική μας...!

Ποιμαντική βιβλιοθήκη

Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου Λαρίσης, «Βίος καὶ Παράκλητικός Κανὼν τῶν Ἁγίων καὶ Πρωτοκορυφαίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου», Λάβια 1999, σελ. 62.

Ἡ Ἐνορία τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Λαρίσης μὲ τὴν ἐκδοση αὐτὴ τιμᾶ τοὺς πρωτοκορυφαίους Ἀποστόλους Πέτρο καὶ Παῦλο καὶ ἀποδεικνύει

περίτρανα, πόσο οὐσιαστικὴ εἶναι ἡ σχέση τῶν Ἁγίων μὲ τὰ ὀνόματα τῶν ὁποίων τιμᾶται ἡ ἐνορία μὲ τὸ ποίμνιό της.

Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Ἀλεξάνδρου Π. Φάληρον, Μία οἰκογένεια ἁγίων, Π. Φάληρον 2000, σελ. 80.

Στὴν ταραγμένη ἐποχὴ μας, ποὺ οἱ ἀξίες, οἱ θεομοὶ (Ἐκκλησία, Οἰκογένεια, Ἐκπαίδευση, Ἔθνος κλπ.) ὑποβαθμίζονται ἢ ὑποκαθίστανται μὲ ἄλλα «πρότυπα», ἡ Ἐκκλησία προβάλλει ὡς πρότυπο τὸν ἱερό θεομὸ τῆς οἰκογένειας, δῶρο τῆς ἀγάπης καὶ φιλανθρωπίας

τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπο.

Ἡ Ἁγία μας Ἐκκλησία προβάλλει, ἐπίσης, ὡς πρότυπα τοὺς Θεοφόρους Μάρτυρες, τοὺς Ἁγίους Ἐπισκόπους καὶ τοὺς Ὁσίους Ἀσκητές, οἱ ὅποιοι μὲ τὴν ἁγιότητα τῆς ζωῆς τους ἐδίωσαν τὸ μήνυμα τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὸ ἐσφράγισαν μὲ τὸ σελτὸ τους μαρτύριο ἢ τὸ ὁσιακὸ τους τέλος.

Ὅλες αὐτὲς οἱ ἅγιες μορφὲς ὑπῆρξαν καρποὶ τῆς χριστιανικῆς οἰκογένειας, δηλαδή τῆς «κατ' οἶκον Ἐκκλησίας», ποὺ ἰδρύεται μὲ τὴν εὐλογημένην ἀπὸ τὸν Θεὸν «ἐννομον συζυγίαν καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς παιδοποιΐαν».

Πρότυπο καὶ ὑπόδειγμα χριστιανικῆς οἰκογένειας εἶναι καὶ ἡ οἰκογένεια τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, ἡ ὁποία προσέφερε στὴν Ἐκκλησία καὶ τὴν κοινωρία τρεῖς Ἐπισκόπους καὶ τρεῖς Μοναχοὺς.

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τιμῶσα τὸν ἱερό θεομὸ τῆς οἰκογένειας, μὲ τὴν ὑπ' ἀριθ. 2659/14.1.1998 Ἐγκύκλιό της καθιέρωσε τὴν δευτέρη Κυριακὴ τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου ἐκάστου ἔτους ὡς ἡμέρα μνήμης καὶ τιμῆς τῆς Ἁγίας Οἰκογένειας τοῦ Μεγάλου Βασιλείου.

Ἡ Ἐνορία τοῦ Ἱ.Ν. Ἁγίου Ἀλεξάνδρου γιὰ νὰ προβάλλει καὶ νὰ τιμῆσει τὸν θεοδῶρο θεομὸ τῆς οἰκογένειας, προοίανει στὴν ἐκδοση τοῦ παρόντος βιβλίου, ποὺ περιλαμβάνει βασικὰ στοιχεῖα τῆς ἁγίας ζωῆς τῶν γονέων καὶ τῶν ἀδελφῶν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ τὴν ἀσκητικὴ τους ἀκολουθία.

Ἱερά Μητρόπολις Δράμας, Ἡ πρεσβύτερα στὴ σύγχρονη εἰδωλολατρία. Εἰσηγήσεις συνεδρίου Πρεσβυτέρων, Δράμα 1988, σελ. 195.

Ἡ ἐνανθρώπιση τοῦ Θεοῦ Λόγου, τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, σήμανε τὴν κατάρρευση τῆς εἰδωλολατρίας. Ἡ θεῖα διδασκαλία Του ἀπεκάλυψε στοὺς ἀνθρώπους τὴν ἀλήθεια γιὰ τὸ Θεό, γιὰ τὸν ἄνθρωπο, γιὰ τὸν προορισμὸ τοῦ ἀνθρώπου, γιὰ ὅλα τὰ ὑπάρξια καὶ ἐναγώνια προβλήματα, ποὺ ἀπασχολοῦσαν τὴ σκοτισμένη διάνοια τῶν ἀνθρώπων καὶ πρόσμεναν τὴ φωτισμένη ἀπάντηση καὶ λύση. Ὅπως σημειώνει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης *«ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο»* (Ἰωάν. α' 17).

Τὸ κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας λειτούργησε ὡς σεισμός, ποὺ προκάλεσε τὴν κατάρρευση τῶν «ναῶν τῶν εἰδώλων» καὶ τῶν εἰδωλολατρικῶν ἰδεῶν καὶ ἀντιλήψεων.

Ἐκεῖνο ὅμως, ποὺ ἀποτελεῖ κατ' ἐξοχὴν θλιβερό γεγονός, εἶναι ὅτι στὴν ἐποχὴ μας, μάλιστα δὲ καὶ στὴν Ὀρθόδοξη Ἑλλάδα, παρατηρεῖται ἓνα ὀρμητικὸ κύμα νεοεἰδωλολατρίας καὶ παγανιστικῆς νοοτροπίας καὶ ἀντιλήψεως.

Ἔτσι, παρ' ὅλη τὴ θαυμαστὴ ἐξέλιξη τῆς ἐπιστήμης, τὰ ἐκκλησιακὰ ἐπιτεύγματα τῆς ὑψηλῆς τεχνολογίας, τὴν ὀρθολογιστικὴ καὶ σκεπτικιστικὴ ἀντίληψη τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ ἤδη εἰσέρχεται στὸν εἰκοστὸ πρῶτο αἰῶνα, ἔχουμε μιά ὀπισθοδρόμηση σὲ μορφές θρησκευτικῶν καὶ παραθρησκευτικῶν ἀντιλήψεων, ποὺ θυμίζουν σκοτεινὲς περιόδους τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας. Διάφορες μορφές εἰδωλολατρίας, δοθηόμενες ἀπὸ τὴν ἐντυπι καὶ ἠλεκτρονικὴ δημοσιογραφία, υἱοθετοῦνται ἀκριτα καὶ ἀνεξέλεγκτα ἀπὸ ἓνα πλῆθος συνανθρώπων μας, ποὺ δὲν διαθέτουν μέσα τοὺς ἀντιστάσεις καὶ δὲν ἔχουν ὀρθὴ ἐνημέρωση.

Σύγχρονα «εἰδῶλα» καὶ σύγχρονες «θεότητες» ὑπαγορεύουν τρόπους καὶ στάσεις ζωῆς. Ὑπόσχονται ἔξοδο ἀπὸ τὰ ποικίλα ἀδιέξοδα τῆς ζωῆς καὶ προτείνουν λύσεις γιὰ ὅλα τὰ προβλήματα τῶν «πιστῶν» τους: οἰκογενειακά, οἰκονομικά, ἐπαγγελματικά, ψυχολογικά κλπ. Ἔτσι, ἓνα πλῆθος συνανθρώπων μας προσφέρουν τὴν πίστη, τὴν ἀφοσίωση καὶ τὴ λατρεία τους στὰ «εἰδῶλα» τῆς ἐποχῆς μας, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ λέγονται μὲν καὶ νὰ εἶναι βαπτισμένοι Ὀρθόδοξοι Χριστιανοί, στὴν πραγματικότητά ὅμως νὰ ζοῦν καὶ νὰ συμπεριφέρονται ὡς «εἰδωλολάτρες».

Μέσα, λοιπόν, σ' αὐτὸ τὸ κλίμα νεοεἰδωλολατρίας καὶ εἰδωλολατρικῶν ἐκδηλώσεων, ποὺ ζοῦν σήμερα ἀρκετοὶ Ὀρθόδοξοι Ἕλληνες, οἱ εὐσεβεῖς Πρεσβύτεροι μποροῦν ἐνσυνείδητα νὰ ἀγωνισθοῦν γιὰ τὴν παντελὴ ἐξάλειψή τους μὲ τὸ προσωπικὸ παράδειγμα καὶ τὴν σταθερὴν ὑπόμνηση ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ, ἡ συμμετοχὴ στὴ μυστηριακὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας θὰ κάνει δεβαία τὴν πίστη καὶ τὴν ἐλπίδα τοῦ κόσμου γιὰ τὴν ἐν Χριστῷ σωτηρία.

Ἄθ. Μ.

ΣΥΝ Θεῶ!

Περίοδος αιχμής για τα παιδιά ό μήνας που διανύουμε. Αγονίζονται τα παιδιά τών σχολικῶν αίθουσῶν. Οί μικρότεροι για να «περάσουν τήν τάξη». Οί μεγαλύτεροι για να κερδίσουν μιὰ θέση στήν τριτοβάθμια εκπαίδευση και στή συνέχεια στή ζωή. Ένταση και υπερένταση. Κάποιος, τīs ημέρες που έγραφαν ιστορία, τούς αριθμούς τών αυτοκινήτων συνεδύαζε μέ... χρονολογίες! Κάποιον άλλον, τόν είχαν συνδέσει οί γονεΐς του –τήν περίοδο τών εξετάσεων– μέ... ψυχαναλυτή για συμπαράσταση! "Όμως αὐτή είναι ή ένδεδειγμένη τακτική;

Ό κάθε άνθρωπος –ιδιαιτέρως ό νέος– για να μπορέσει να «κοιτάξει» γύρω του τήν προβληματική καθημερινότητα και να τήν αντιμετώπισει αποτελεσματικά, πρέπει να μάθει να σηκώνει ψηλά τὸ βλέμμα. Δέν έννοοῦμε θεδαίως να στηρίξει τīs ελπίδες στὸν Θεό δένοντας συγχρόνως τὰ χέρια. Ό Τερός Χρυσόστομος προτρέπει: «Να προσπαθεΐς σάν να εξαρτῶνται ὅλα ἀπὸ σένα και να επαφίεσαι στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ, σάν να εξαρτῶνται ὅλα ἀπ' αὐτόν»!

Χριστιανοὶ τοῦ κινδύνου!

Τīs περιμένουμε πῶς και πῶς. "Όνειρα, προγράμματα, προετοιμασίες, ὑπολογισμοί. Η οικογένεια ζεΐ με τὸν πυρετὸ τῶν διακοπῶν, τουλάχιστον ένα μήνα πρίν. Λέμε τουλάχιστον, γιατί σὲ πολλοὺς ό πυρετὸς τῶν ἐπομένων διακοπῶν αρχίζει μόλις ἐπιστρέφουμε ἀπὸ τīs... προηγούμενες!

Γὰ να ζήσουμε στὸ κλίμα που επικρατεΐ πρίν ἀπ' αὐτές, ἄς παρακολουθήσουμε μιὰν οικογένεια. Μπήκε στὸ πλοίο για τή Μυτιλήνη. Στὸ σαλόνι τὰ τρία παιδιά χαλοῦν τὸν κόσμο. Τὰ περιμένουν ό παππούς και ή γιαγιά δίχως κιωλιές, τετράδια και ὅλα τὰ συναφή. Καταστρώνουν σχέδια ἐπὶ σχεδίων. Ἀπὸ δίπλα και οί γονεΐς παρακολουθῶντας τα, ζοῦν και ἐκείνοι τή μέθη τῶν διακοπῶν.

Κοντεύουμε να πιάσουμε Κάβο-Ντόρο. Ἀρχίζει τὸ μπότηζι. Τὸ πλοίο κλυδωνίζεται. Η οικογένεια σκυθρωπάζει. Ἀφήνει κατὰ μέρος μεγαλεπίβολα σχέδια και προγραμματισμούς. "Όλοι σταυροκοποῦνται. Σὲ λίγο τὸ καράβι αφήνει πίσω του τὸν σματατατζή κάβο. Ἀρμενίζει πάλι γαλήνια. Η οικογένεια ξαναγυρίζει στους προγραμματισμούς. Σάν να μη μεσολάβησε τὸ παραμικρό. "Όλα ξεχάστηκαν. Τὸ γέλιο διαδέχεται τήν ἐνδόμυχη προσευχή, τὰ παλαμάκια, τὸ σταυροκόπημα.

Πόσο, ἀλήθεια, μοιάζουμε ὅλοι λίγο-πολύ. "Αμα ὑφίσταται κίνδυνος σταυροκοπιόμαστε, ίζετεύουμε. "Αμα περάσει, «ξεχνᾶμε»...

Μᾶς χρειάζονται... ρινόκεροι!

Πρὸ καιροῦ παρακολουθῶντας ένα ντοκυμανταΐρ με θέμα τήν Ἀφρική, ἐξεπλάγην μπροστὰ σ' ένα θέαμα., ὡπωδῆποτε ἀπίθανο. Ρινόκεροι ποδοπατοῦσαν και ἔσθηναν φωτιές, που ἄναβαν κυνηγοὶ στή ζούγκλα. Ό ἀφηγητῆς μᾶς ἐνημέρωνε ὅτι τὸ ζωὸ αὐτὸ ὀδηγούμενο ἀπὸ τήν οικονομία τῆς φύσης, σπεύδει στīs ἐστίες φωτιάς και κάνει τὸ... καθήκον του σάν εὔσυνείδητος πυροσβέστης!

Φαντάζομαι, τὸ ἐρώτημα που διατυπῶν στή συνέχεια, θὰ γεννήθηκε στὸ μυαλό πολλῶν τηλεθεατῶν αὐτοῦ τοῦ ντοκυμανταΐρ: Μήπως ή Ἑλλάδα μας, πατρίδα ἐνδοξων πυροπολητῶν και ἀνάνδρων «πυροπολητῶν», πρέπει ν' ἀποκτήσει και μερικoὺς ρινόκερους για τήν ἀρχόμενη θερινή περίοδο;!

Πρὸς ἐπιλήσιμονας!...

Έντείνεται τὸν τελευταίο καιρὸ ό λόγος για τούς ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες που θὰ διοργανῶσει ή πόλη τῶν Ἀθηνῶν. Στὰ πλαίσια τοῦ σημειώματος αὐτοῦ ἀξίζει να θυμηθοῦμε ὅτι τόσο πρὸ τῆς ἀναθέσεως ὅσο και μετὰ προβλήθηκε και προβάλλεται –δικαίως– ή οὐσιαστική συμβολή τοῦ τόπου στīs πολυποικίλες ἐκφάνσεις τοῦ πολιτισμοῦ. Τὸ «ἐλληνικό θαῦμα», που ξεκίνησε ἀπὸ τὸ κλεινὸν ἄστυ, κατὰ κύριο λόγο ὀφείλεται στή σύζευξη τοῦ κλασικοῦ ιδεώδους με τή χριστιανική κοσμοθεωρία και διοθεωρία. Τὸ Παῦλειο μήνυμα ἀπὸ τὸν Ἄρειο Πάγο ἐπέδρασε δια μέσου τῶν αἰῶνων ἐνισχυτικά στὰ φῶτα που σκόρπισε ἀπλόχερα ή πόλις τῆς Παλλάδος.

Ό οὐρανοβάμων Ἀπόστολος, που ἔκανε ν' ἀναστατωθεΐ ό κόσμος φέρνοντας τούς πλημμυρισμένους ἀπὸ γνώση Ἀθηναίους μπροστὰ στὸ δίλημμα ή να ἐπιμένουν στήν ἀναζήτηση και στīs εικασίες που τούς ὀδηγοῦσε ὁ φιλοσοφικός τους λογισμὸς ή να γνωρίσουν και ν' ἀναγνωρίσουν τὸν ἀληθινὸ Θεό, μετέδωσε τήν Ἀποκάλυψη τῆς Ἀληθείας βοηθούμενος ἀπὸ τήν ἐλληνική μόρφωσή του, τήν ἐλληνική παγκόσμια τότε γλώσσα, τήν ἐλληνική σκέψη. Τὸ θαῦμα που λέγεται Ἀθήνα, αὐτὸ που ἔδωσε στὸν κόσμο ὅτι ἀνώτερο ἔχει να ἐπιδείξει τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα στήν ἐπιστήμη, στήν τέχνη, στή φιλοσοφία, στήν πολιτική, που ἀνέπτυξε τήν ιδέα και τὸν νόμο τοῦ μέτρου και τῆς ὁμορφιάς, μπολιάσθηκε, καθαρίσθηκε, αἰματώθηκε και ἀναδείχθηκε με τήν Ἀλήθεια τῆς Ἀγάπης που ἔφερε στήν Εὐρώπη ὁ Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν.

– Ἄς μὴν τὸ λησμονοῦμε αὐτό...

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ

στιγμιότυπα

Συνέντευξη του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου για το θέμα τῶν ταυτοτήτων (26.5.2000).

❶ Στιγμιότυπο ἀπὸ τὴν τελετὴ ἐνάρξεως τοῦ Θεολογικοῦ Συνεδρίου (4.5.2000).

❷ Κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας τῆς Σλοβακίας κ. Ροϋντολφ Σοῦστερ, στὴν Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν.

❸ Ἐπίσκεψιν φοιτητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς στὴν Ἱερά Σύνοδο (10.5.2000).

❹ Ἡ τέλεσις τοῦ Μυστηρίου τοῦ Βαπτίσματος ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Καβάλας κ. Προκοπίου στὸ βαπτιστήριον τῆς Ἁγίας Λυδίας στοὺς ἀρχαίους Φιλίππους (20.5.2000).

1

2

3

4

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ

στιγμιότυπα

Φωτογραφίες: Χρ. Μπόνη

Άπό την ημερίδα “Εκκλησία και Άθλητισμός, με όραμα την τρίτη χιλιετία” (13-5-2000).

- 5 Άπό την παμμοναστική Άγρυπνία στην Τερά Μονή του Άγίου Νεκταρίου Αϊγίνης (29.5.2000).
- 6 Άπό την χειροτονία σέ Πρεσβύτερο του π. Μάρκου Βασιλάκη υπό του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Χίου, Ψαρών και Οίνουσσών κ. Διονυσίου.
- 7 Επίσκεψη σχολείων άπό την Έδεσσα και την Κατερίνη στην Τερά Αρχιεπισκοπή Άθηνών (30.5.2000).
- 8 Άπό την λήξη των Κατηχητικών Σχολείων τής Έρας Μητροπόλεως Θεσσαλιώτιδος και Φαναριοφανασάλων (28.5.200).

PORT
PAVE
HELLAS

ΕΘΝΟΜΕΡΙΣ
Κ.Δ.Α.

ΕΛΛΑΣ

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΚΑΛΟΣ ΕΚΛΟΣΕΩΝ Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.
Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑ - GREECE
ΤΗΛ.- FAX: 7218308, ΤΗΛ. ΔΙΕΚΠ.: 7251149